

Eestirootslane

ESTLANDSSVENSK

Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse häälekandja

1/2025

Estlandssvenskarnas Kulturförvaltningens tidskrift

**Aibo
land,**

Eestirootslane

ESTLANDSSVENSK

Eestirootslane on Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse ajakiri ja kajastab eestirootsi kultuuri siin- ja sealpool Läänemerd.

Ajakiri ilmub digitaalselt neli korda aastas ja on leitav kodulehel.

Estlandssvensk är Estlands-svenskarnas Kulturförvaltningens tidskrift och återspeglar den estlandssvenska kulturen på båda sidor av Östersjön.

Tidskriften utkommer digitalt fyra gånger om året och finns tillgänglig på hemsidan.

Koduleht/hemsida:

www.visitaiboland.ee

Ajakirjas avaldatud sisu ei tarvitse kajastada kultuuriomavalitsuse seisukohti. Osade tekstide tõlkimisel on kasutatud tehisintellekti abi.

Innehållet i tidskriften speglar inte alltid kulturförvaltningens ståndpunkter. Vissa texter har översatts med hjälp av artificiell intelligens.

Toimetaja/redaktör:

Jana Stahl

Kujundus/formgivning:

Piret Miina Roberg

Keeletoimetaja:

Berit Nuka

Tõlge/översättning:

Ingegerd Lindström

Ivar Rüütli

Kaanefoto/omslagsfoto:

Andres Nõupuu

Kaastööd/bidrag:

info@eestirootslane.ee

ISSN 2000-2416

Aiboland,

Aibo-oor

2025. aasta on Eesti Raamatu Aasta. Välja kuulutatakse ka muid teema-aastaid, et tõmmata mõnele valdkonnale laiemat tähelepanu. Sellel aastal on erilise tähelepanu all kõik rannarootsi asu- alad. Soovime tutvustada oma kultuuri laiemalt, kui seda seni oleme teinud – justkui soovides minna pereringis valmis saanud lapitekki tutvustama suuremale sõprade ja heade tuttavate ringile. Sellel aastal kuulutab Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus välja Aibolandi aasta (rootsi k Aibo-år), et erinevate rannarootsi asu- alade kultuuri paremini tutvustada.

Esimene üritus, mis andis aimu suuremast kaasatusest, oli eelmise aasta eestirootslaste V laulu- ja tantsupidu „Lähemalt ja kaugemalt“, mis osalejate arvu ja repertuaari mitmekesisuselt üle- tas kõiki eelnevaid pidusid. Oleme julgemaks muutunud ja enda üllatuseks avastanud, et meie enda lugu on huvitav isegi pärimuse vastu huvi tundvatele inimestele, kes veel pole jõudnud ehk tutvuda rannarootsi ajalooliste asu- alade kultuuriloo- ga sügavamalt ja tähen- duslikumalt. Tuleb põnev aasta, sest praegu uurivad Eesti Rahva Muuseumi spetsialistid meie materiaalsel kultuuripärandit lähemalt ja selle käigus on tehtud ja tehakse uusi avastusi. Uute avastustega rannarootsi kultuuripärandis ja näituse tarbeks valminud lugudega saab tulla tutvuma Eesti Rahva Muuseumi näitusele „Eestirootsla- sed. Estlandssvenskar. Estonia Swedes“, mis avatakse 25. mail ERMi suures saalis.

Aibo-år

År 2025 är ”Estniska bokens år”. Även andra temaår kommer att utlysas för att uppmärksamma speciella områden närmare. Det här året är det fokus på alla estlandssvenska områden. Vi önskar presentera vår kultur bredare än det gjorts tidigare – som om man vill presentera ett lapptäcke, tillverkat i familjekretsen, för en större krets av goda vänner och bekanta.

Estlandssvenskarnas kulturförvaltning utlyser detta år som Aibo- lands år (svenska: Aibo-år) för att presentera kulturen i de olika est- landssvenska områdena bättre.

Det första evenemanget som gav en känsla av större engagemang, var förra årets Estlandssvenskarnas femte sång- och dansfestival ”Från när och fjärran”, vars deltagarantal och repertoar överträffade alla tidigare festivaler på många sätt. Vi vågar mer nu och upptäckte överraskande att vår egen historia även är intressant för personer som är intresserade av olika traditioner, och som ännu inte fått chan- sen att utforska estlandssvenskarnas kulturhistoriska områden med dess historia på ett djupare och mer meningsfullt sätt.

Det kommer att bli ett spännande år, eftersom just nu tittar spe- cialister från Estlands Nationalmuseum närmare på vårt materiella kulturarv och i den processen har nya upptäckter gjorts.

Nya upptäckter om estlandssvenskarnas kulturarv och be- rättelser som har skapats för utställningen ”Eestirootslased. Est- landssvenskar. Estonia Swedes”, kan man se på Estlands National- museum som öppnar den 25 maj i museets stora sal.

Ärkamisajast laulupidudeni

6–9

Från uppvaknande till sångfesten

Tagasivaade eestirootslaste
V laulu- ja tantsupeole

10–15

Tillbakablick på estlandssvenskarnas
V sång- och dansfest

Kui esikohal on kõla, lugu
ja pillimäng

16–20

När klangen, låten och
spelmanskapet får styra

Kalender

21

Talharpa pääses
ueele margile

22–23

Nytt frimärke
hedrar talharpan

Nuckö naised tahavad
suurele tantsupeole!

24–25

Nuckö kvinnor vill
till stora dansfesten!

Kus on Aiboland?

26–27

Var ligger Aiboland?

Kevadised räimed
rõõsas piimas

28–29

Vårströmning
i färsk mjölk

Kindad Väike-Pakri
saarelt

29

Handskar från
Lilla Rågö

30

Kalender

Nuputamist

31

Tankebit

Kes tegi ettepaneku?

32–33

Vem lade fram förslaget?

Uue kultuurinõukogu
valimiste korraldamine

34–35

Organisering av valet
till det nya kulturrådet

Fotovõistlus

35

Fototävling

Ajaleht veebis

Alates sellest aastast on võimalik lugeda ajalehte veebis ja seda neljal korral aastas. Veebiajakiri ootab sind iga kvartali viimasel päeval ja nendeks kuupäevadeks on: 31. märts, 30. juuni, 30. september, 31. detsember.

Infot Aibolandi aastal toimuvate ürituste kohta leiad veebilehelt www.visitaiboland.ee menüülingi „Süandmused“ juurest. Aeg-ajalt tasub uuesti kiigata, sest üritusi lisandub aasta jooksul veelgi.

See on esimene number uue toimetajatandemi käe all ja muutub ajas veelgi. Soovime näidata, kuidas rannarootsi kultuuripärand on Eesti kultuurile oma sügava ja ilusa jälje jätnud ja kuidas me võime pärandit kasutada selliselt, et see saab meie igapäevaelu osaks. Aibolandi aasta jooksul teeme nn erinumbreid eri piirkondade kohta ning juba järgmisest numbrist saad lugeda lähemalt rannarootslaste endise asuala kohta ning taibata, et osa pärandist on kasutusel ja ajab juuri kodupaiga pinnases.

Me teeme ajakirjas üleskutseid kaastööle, sest see on meie kõigi ajakiri. Kui tervet kirjatükki kirjutada ei jaksa, siis kirjuta pool, aga kirjuta ise, nii nagu sina tunned. Või kui kirjutada ei oska, siis joonista ja pildista. Saada kaastöö aadressile: info@eestirootslane.ee.

Veebiajakirja Eestirootslane tellimine paberajakirjana

Võtame vastu veebiajakirja Eestirootslane esimese numbril paberil trükki saatmiseks kuni 14. aprillini 2025. Ajakirja on piiratud koguses. Järgmisest numbrist jagame infot terve aastakäigu tellimiseks paberajakirjana. Edaspidi aastakäigu eest korraga tasudes jõuab ajakiri postkasti juba kiiremini kui esimese numbril korral.

Märtsikuu paberajakirja eest palume tasuda 7 eur, millele lisandub saatmiskulu. Tellida ja tasuda saad veebilehel visitaiboland.ee.

Tidskriften på webben

Från och med i år kan du läsa tidskriften på webben – fyra gånger om året. Den digitala utgåvan väntar på dig den sista dagen i varje kvartal: 31 mars, 30 juni, 30 september och 31 december.

Information om evenemang under Aibolands år hittar du på webbplatsen www.visitaiboland.ee under menyalternativet ”Evenemang”. Det kan löna sig att kika in då och då – fler programpunkter tillkommer under året.

Det här är det första numret under ledning av en ny redaktionell duo. Innehållet kommer att utvecklas med tiden. Vår ambition är att visa hur det estlandssvenska kulturarvet har satt ett vackert och djupt avtryck i Estlands kultur – och hur det kan bli en levande del av vår vardag.

Under Aibolands år kommer vi att publicera specialnummer med fokus på olika områden. Redan i nästa utgåva får du läsa mer om tidigare estlandssvenska bösättningar och upptäcka hur delar av kulturarvet lever vidare och slår rot i dagens hembygd.

Vi välkomnar också bidrag till tidskriften – det här är allas vår publikation. Om du inte orkar skriva en hel text, skriv en halv – men skriv med din egen röst. Och om du inte vill skriva, så kan du rita eller fotografera. Skicka ditt bidrag till: info@eestirootslane.ee

Beställ tidskriften i tryckt form

Vi tar emot beställningar på det tryckta vårnumret av den digitala tidskriften Estlandssvensk fram till den 14 april 2025. Antalet exemplar är begränsat. I nästa nummer berättar vi hur du kan beställa ett helt år i tryckt form. Om du betalar för hela årgången på en gång, kommer tidningen att landa i din brevlåda snabbare än den första utgåvan.

Priset för det första utgåvan är 7 euro + fraktkostnad. Det går även att beställa till Sverige. Du kan beställa och betala via webbplatsen visitaiboland.ee.

Raamatu „Rannarootslaste rahvarõivad“ eelmüük avatud

Lehekülgi veel ilmumata raamatust

Hea lugeja, anname teada, et mitu aastat ettevalmistust on toonud meid tänasesse hetke, kus raamatu „Rannarootslaste rahvarõivad“ trükiks on osa rahastust olemas, kuid selleks, et projekti juhtinud kultuuriomavalitsus ei peaks võtma põhjendamatuid riske trükiks laenu võttes, soovime raamatud müüki paisata erihinnaga juba enne trükki minekut. Raamat ilmub eeldatavasti juuni-juuli 2025 ning tellitud trükise saadame sinu poolt valitud pakiautomaati.

Raamatusse on koondatud infot erinevate piirkondade rahvarõivaurijatelt. Pildimaterjali ja trükiks ettevalmistavad eeltööd teostas Saara Kirjastus.

Kultuuriomavalitsus tänab omalt poolt kõiki artiklite autoreid ja nende abilisi: Külli Uustali, Marika Reintami, Yngve Rosenbladi, Marju Tamme, Kristina Rajandot, Violetta Riidast, Helgi Pöllot, Lembe Sihvret ning sissejuhataresele sisu loonud Juta Holsti ja Ivar Rüütli. Ja kogu südamest vapralt meeskonnaga liitunud sisutoimetajat Maret Tamjärve.

Kuidas raamatut tellida?

Raamatut saab tellida veebilehel visitaiboland.ee, kasutades menüülinki POOD.

Soodushind raamatule kuni 25. maini on 35 eurot, millele lisandub saatekulu. Eelmüügis müüme esimesed 100 raamatut. Edaspidi on võimalik raamatut osta meie koostööpartneritelt nende poolt kehtestatud müügihinnaga.

Valdkonna spetsialist Juta Holst, kes on kirjutanud raamatu sissejuhatavas osas rahvarõivaste uurimisallikatest, on kirjutanud järgmiselt:

Mitmete ajaloo üldkäsitluste kõrval on viimane aeg tutvustada ka rannarootslaste materiaalset omakultuuri. Käesolev raamat tutvustab paikkondlikke rahvarõivakostüüme üksikesemete kaupa, mis toob esile nii nende eripära kui variantide rohkuse. Raamat on esmakordselt loonud üksikasjalise ja põhjaliku pildi rannarootsi rõivakultuurist. Raamat on allikaks ja abiks nii rahvarõiva valmistajale kui innustuseks uurijale. Rõivad kätkevad endas nii arhailisi elemente Lääne-Euroopa keskajast kui ka hilisematest moesuundadest ja lähiaja naabrimõju nt Noarootsi naisrõivale. Ajaloolis-poliitilistel põhjustel on kodumaalt lahkuma sunnitud hiiurootslased (18. s.) kui ka suur enamus rannarootslasi 20. sajandil. Raamat annab võimaluse tutvuda esivanemate käsitöökultuuriga ning olla hääbuval rahvale innustuseks rahvuskultuuri säilitamisel. Raamat on sügava lugupidamise ja austuse avalduseks rahvarõivaste kunagistele kandjatele, valmistajatele ja muuseumikogudesse korjajatele.

Ärkamisajast laulupidudeni

TOIVO TOMINGAS
vormsirootslane

Öeldakse, et mida väiksem rahvakild, seda rohkem suurmehi. Eestirootslaste suurmehed kerkisid esile rahvusliku ärkamise käigus 19. ja 20. sajandi vahetuse paiku, mil muu hulgas kogunes Noarrootsis Vööla mõisas ka algatusrühm, kes asutas siiani tegutseva ühingu Svenska Odlingens Vänner (SOV) ehk Rootsi Hariduse Söbrad.

Ühingu etteotsa asusid Johan Nyman Noarrootsist ja Hans Pöhl Sutlepast. Üheskoos hakati välja andma põllumajanduskallakuga kalendrit ja asutati ajakiri Kustbon (Randlane). Eesti vabariigi loomise järel sai tuule tiibadesse rootsikeelne Pürksi põllutöö- ja rahvaülikool ning selle ümber kujunes aktiivne isetegevus. Höbringist pärit poet Mats Ekman hakkas kirjutama luulet, toona Vormsis elanud ja sealt naisegi kosinud noor helilooja ja dirigent Cyrillus Kreek asus aga koguma ja kirjastama rannarootslaste rahvaviise. Pakri saared paistsid silma oma rahvatantsulembusega. Režissöör Theodor Luts jäädvustas filmilindile Ruhnu pulmakombeid.

Üldine kultuurivaimustus viis 1933. aastal esimese eestirootslaste laulu- ja tantsupeo korraldamiseni Haapsalu lossipargis. Ürituse peakorraldaja oli Cyrillus Kreek. Esime pidu avati pika pateetilise luuletusega, mis kutsus üles laulma südamest südameisse.

Eestirootslaste kultuurielu edenemisele andis samal ajal valusa hoobi kõigest 54-aastase Hans Pöhli ootamatu surm 1930. aastal. Tema teeneks oli kümnete rootsikeelsete külakoolide asutamine Eesti läänerannikul.

Pärast vaikiva ajastu algust sattusid rannarootslased valitsuse surve alla eestistada rootsipäraseid perenimesid.

Üsna peagi pärast Teise maailmasõja algust oli Eesti 1939. aasta sügisel sunnitud sõlmima Nõukogude Liiduga baaside lepingu, mis võttis paljudelt rannarootslastelt kodu. Sõja kestel aastatel 1943–1944 põgenes kokku umbes 8000-liikmelisest rootsi keelt kõnelevast rahvakillust üle 7000 inimese üle Läänemere Rootsi. Küllap läinuks võimaluse korral ülejäänudki tuhat, kuid sajad mehed olid sunnitud teenima Punaarmee, samas kui osa naisi-lapsi otsustas neid koju ootama jääda.

Ka sõjajärgne elukorraldus Nõukogude Liidu okupatsiooni alla ei soosinud kuidagi eestirootslaste kul-

tuurielu. Rannarootslaste asualad jäid valdavalt suletud piiritsooni ja neisse alles jäänud rootslaste hääbumine või eestlaste hulka sulandumine näis möödapääsmatu.

Olukord muutus 1988. aastal, kui Muinsuskaitse Seltsi üritusel Haapsalus leidsid üksteist arhitekt Erwin-Johan Sedman Noarrootsist, ajaloolane Maidu-Mati Limbak Höbringist, rahvamuusik Ain Sarv, Kai ja Arne Tennisberg Tuksist ning Toomas Lillenberg Tallinnast. Nad kutsusid kaasa lööma minugi, Toivo Tominga Vormsist.

Uue vaimustuse toel asutati Eestirootslaste Kultuuri Selts (ERKS), mis arenes Ain Sarve ülienergilisel juhtimisel kiiresti. Sarve eesmärk oli asutada Noarrootsi gümnaasium, kus õpetatakse rootsi keelt ja Põhjala kultuuri. Maidu Limbak asus looma Aibolandi (rannarootslaste asuala) muuseumi. Sedman käivitas rahvaülikooli, Lillenberg võitles tagasi Tallinnas asuva Rootsi-Mihkli kiriku, kus ta oli koguduse esimees kõrge eani. Tennisbergid tegid Arne sünnikodust turismitalu, minu roll oli seltsi kasamajandus. Ühtlasi sain ma kaasa lüüa kultuurivahe- tuses. Haapsalus käisid meeskoorid Soomest, Rootsist ja Norrastki. Haapsalu meeskoor külastas Soomet ja Rootsit, nagu ka puhkpilliorkester.

Nii pole imestada, et ühel päeval tõstatus ka küsimus laulu- ja tantsupeo taaskorraldamisest. Komisjoni- niga liitus Jana Stahl Pakri saartelt, hiiurootslaste juur- tega tšellist Peeter Paemurru, Naissaarelt pärit Sofia Joons, helilooja Sirje Kaasik Haapsalust, Rannarootsi muuseumi juht Ülo Kalm, Nõvalt pärit bariton Raul Targamaa, rahvatantsujuht Tiiu Tulvik Pürksist ja mi- nagi. Alati on kaasa löönud pastor Patrik Göransson ja piiskop Tiit Salumäe. Soosivalt ja mõistmisega on meid toetanud Haapsalu linn ja Lääne maakond.

Ega päris rahata saa midagi. Eestirootslastele ava- nes võimalus taastada sõjaeelse Eesti vabariigi ajal

Hans Pöhl Tallinnas /
Hans Pöhl i Tallinn

Foto: sov

FOTO: ANDRES NÕUPUU

Meie laulupeod ei saaks sellist kõla ja kuulsust, kui peaksime läbi ajama vaid oma tillukese rahvusgrupi jõududega / *Våra sångfestivaler skulle inte ha sådan respons och berömmelse om vi var tvungna att förlita oss enbart på styrkan hos vår lilla nationella grupp*

loodud kultuuriautoomia, viia läbi kultuurinõukogu valimised ja saada niiviisi kultuuriministeriumilt tuge. Kultuurkapital on meie püüdlusi toetanud võimaluste piires.

Eestirootslaste kultuuriline taassünd on avaldanud muljet ka Rootsi kuningakojale ja vastutasuks lahke abi eest annetas kultuuriomavalitsus kuningas Carl

Ja pole imestada, et ühel heal päeval tuli üles ka küsimus laulu- ja tantsupeo taaskorraldamisest.

XVI Gustafle Hans Pöhli nimelise kultuurikandja massiivse pronksmedali. Medali idee on pärit minult, teostus Haapsalus suvitavalt skulptorilt Vambola Metsalt. Kultuurikandja medaleid on rannarootslaste aktivistidele välja antud kokku paarkümmend. Paljud medalistidest on mänginud rolli laulupidude traditsiooni taastamises ja kandmises. Nimetagem kasvõi poetess Silvi-Astrid Mickelini Vormsilt, kelle tekstid annavad lauluvara meie repertuaari, värskest Turu ülikoolis doktorikraadi kaitsnud Sofia Joons, Pakri rahvatantsutraditsioonide kandjat Endel Enggröni jne.

Taas on ajaloo rüpest esile tõusnud hiiu kannel ehk Vormsi-päraselt talharpa. Selle pilli mängijate arv kasvab kiiresti, Vormsi mees Algor Streng ja Põhja-Norrast Liivile tulnud andekas Frida Frøydis Ingesdatter valmistavad uusi pille. On õnnelik juhus, et talharpast valmistus folkduo Puuluup. Koos ansambliga Viis Miinust viisid nad Vormsi rahvapilli lausa Eurovisioonile!

Meie laulupidudel on kujunenud traditsiooniks esitada kindlasti midagi Cyrillus Kreegi loominguist, laulda nii Soomes kui Rootsis populaarset pala „Mordersmolets song“ („Emakeele laul“), esitada Sirje Kaasiku uudisteoseid meie teemadel, meenutada oma-aegseid rahvalikke viise, näiteks Veljo Tormise seatud „Sulase kaebus“ jne. Meie liikumisse on andnud suurepärase panuse dirigent Endrik Üksvärv Hiiumaalt. Mulle üllatuseks on kõigil neljal uuema aja laulupeol kõlanud „Aiboland“. Tegemist on lihtsakoelise koorilauluga, mille algne idee oli saada Rannarootsi muuseumi lauluks, kuid see läks hoopis laulupidude kavasse. Olen sellest liigutatud.

Meie laulupeod ei saaks sellist kõla ja kuulsust, kui peaksime läbi ajama vaid oma tillukese rahvusgrupi jõududega. Õnneks on ikka ja alati leidunud koore Soomest ja Rootsist ning samuti rahvatantsijaid, kelle osalusele saame loota tänu Sille Kapperi energilisel toetusele – nii saab tantsuplats täis uhkeid rahvariideid, lavalt aga kõlab sadadest suudest hingestatud laul.

Nii nagu ühendasid ja ühendavad eesti rahvast üldlaulupeod, teevad seda rannarootslastega oma tantsu- ja laulupeod. See kinnitab teadmist, et oleme olemas. Et meie rahvakillu kultuuripärand on taasleitnud, hoitud ja arenev. Et tulevad uued tegijad, kes hoiavad kõrgel meie sinimustkollast trikoloori, kirjutavad uusi laule ja laulavad neid vaimustusega ka kauges tulevikus.

Meil on usku ja lootust! Kohtumiseni järgmisel eestirootslaste laulu- ja tantsupeol 2027. aastal. Ikka Haapsalus!

Från uppvaknande till sångfesten

TOIVO TOMINGAS
ormsösvensk

Det sägs att ju mindre befolkningen är, desto fler stora män finns det i den. Stora män uppstod också som nationella ledare bland estlandssvenskarna. Det nationella uppvaknandet inföll på 1800- och 1900-talen vid sekelskiftet, när en grupp tog initiativet att samlas i Nuckö, på Bysholms herrgård, för att starta föreningen SOV som är verksam än idag.

Föreningen gavs namnet Svenska Odlingens Vänner, på estniska som Svenska Utbildningens vänner. Den leddes av Johan Nymann från Nuckö och Hans Pöhl från Sutlep. En kalender med jordbruksinriktning publicerades och tidningen "KUSTBON" grundades. Efter upprättandet av republiken Estland tog den svenskspråkiga lantbruksskolan i Birkas fart och det var ett aktivt deltagande där. Mats Ekman, en poet från Höbring blev inspirerad av poesi och började skriva visor själv, en ung Cyrillus Kreek samlade på gamla estlandssvenska folkvisor på Ormsö och till och med friade till en kvinna där.

Folkdanstraditionen på Rågöarna blev berömd. Th. Luts har fångat Runö bröllopsleder till exempel. Den allmänna entusiasmen för kultur ledde till den första estlandssvenska sång- och dansfesten 1933 på Hapsals borggård. Huvudarrangör var Cyrillus Kreek. Firandet inleddes med en lång, gripande dikt som uppmanade alla att sjunga från hjärta till hjärta.

Men så blev det en paus. Hans Pöhl, som fick äran av att ha etablerat dussintals svenskspråkiga byskolor på västkusten, dog oväntat, bara 54 år gammal. Estlandssvenskarna kom under en viss press av regeringen, som tryckte på och krävde att svenska efternamn skulle bytas till estniska. Sedan kom avtalet med Sovjetunionen, som tog många människors hem 1939, och andra världskriget började.

1943–44. Över 7 000 av den 8 000 man starka befolkningen migrerade tillbaka till sitt tidigare hemland, Sverige. De tusen som var kvar ville förmodligen också fly, men hundratals män var kvar i Röda armén och kvinnor och barn väntade på dem.

Livet som det blev i efterkrigstiden gynnade inte heller estlandssvenskarnas kulturliv på något sätt. Snarare tystades historien ner. Bosättningarna förblev mestadels i stängda gränzoner och nedgången/upp-

FOTO: SOV

Laulupidu Haapsalus
1933 / Sångfesten
i Hapsal 1933

lösningen av Estlands folkmängd verkade oundviklig.

Men vid Kulturminnesföreningens arrangemang i Hapsal 1988 grundades "Samfundet för Estlandssvensk kultur" av arkitekten Erwin-Johan Sedman från Nuckö, historikern Mairo-Mati Limbak från Höbring, Ain Sarv från folkmusikgruppen Leegajus, Kai och Arne Tennisberg från Bergsby, Toomas Lilienberg från Tallinn och de bjöd också in mig, Toivo Tomingas från Ormsö. Samfundet började utvecklas snabbt under Ain Sarvs mycket energiska ledning. Sarvs mål var att etablera Nuckö Gymnasium, där svensk och nordisk kultur skulle

FOTO: VISITHAAPSALU.COM / VENDO JUGAPUU

Rannarootsi muuseum / Aibolands museum

undervisas. Mairo Limbak bestämde sig för att skapa ett museum i Aiboland (estlandssvenskarnas område). Sedman startade en estlandssvensk folkhögskola, Lilienberg kämpade för att återupprätta Svenska S:t Mikaelsskyrkan, där han var församlingens ordförande fram till hög ålder. Paret Tennisberg gjorde Arnes födelseplats till en turistgård och min roll var sällskapet kassör. Jag kunde också delta i ett kulturutbyte. Manskören från Finland, Sverige och Norge besökte Hapsal. Hapsals Manskör turnerade i Finland och Sverige, liksom blåsorkestern.

Och det är inte konstigt att frågan om en omorganisation av sång- och dansfestivalen dök upp en vacker dag.

Kommittén fick sällskap av Jana Stahl från Råg-

Taas on ajaloo rüpest esile
tõusnud hiiu kannel ehk
Vormsi-päraselt talharpa.
Laulupidu Haapsalus 2024

öarna, cellisten Peeter Pae-
muru med svenska rötter
från Dagö, Sofia Joons från
Nargö, kompositören Sirje
Kaasik från Hapsal, muse-
ichefen Ülo Kalm, barytonen
Raul Targamaa från Nõva,
folkdansledaren Tiiu Tul-
vik från Birkas och jag själv.
Pastor Patrik Göranson och
biskop Tiit Salumäe har alltid
varit med. Hapsal stad och
Lääne län har stöttat oss po-
sitivt och med förståelse. Idén
tog fart!

Man kan egentligen inte få
något utan pengar. Estlands-
svenskarna fick möjligheten
att återställa republiken Est-
land-tidens kulturella autonomi, hålla val och på så sätt
bli en valbar underavdelning av kulturministeriet.

Kulturkapital har stöttat vårt arbete efter bästa för-
måga. Det bör noteras att estlandssvenskarnas kultu-
rella väckelse även imponerade på den svenska kunga-
familjen och i utbyte mot kungens vänliga hjälp skänkte
Estlandssvenskarnas kulturförvaltning en medalj, en

Och det är inte konstigt att frågan om en omorganisation av sång- och dansfestivalen dök upp en vacker dag.

massiv bronsmedalj uppkallad efter Hans Pöhl, till kung
Carl XVI Gustaf. Idén till medaljen kom från mig, och
den förverkligades av skulptören Vambola Mets i Hap-
sal. Ett tjugotal av medaljerna har getts till personer som
gjort något för att bevara det estlandssvenska kulturar-
vet i vår rörelse. Många av medaljörerna spelar en stor
roll för att återställa och föra traditionen med sångfes-
tivalerna vidare. Låt oss nämna poetinnan Silvi-Astrid
Mickelin från Ormsö, vars texter utgör material till vår
repertoar, Sofia Joons, som nyligen disputerade vid Åbo
universitet, Endel Enggrön, bäraren av Rågöarnas folk-
danstraditioner m.fl.

Återigen, från den historiska folkgruppen har det
kommit bland annat talharpan. Antalet som spelar tal-
harpa växer snabbt, Algor Streng från Ormsö och den

FOTO: MARKUS SEIN

Återigen, från den historiska
folkgruppen har det kommit
bland annat talharpan.
Sångfesten i Hapsal 2024

från norra Norge begåvade
damen Frida-Fröija Ingesdat-
ter tillverkar nya instrument.
Det är en lycklig slump att
folkduon "Puuluup" blev fas-
cinerad av talharpan. Tillsam-
mans med ensemblen "Viis
Miinust" tog de Ormsös fol-
kinstrument till Eurovision!

Det har blivit en tradition
på våra sångfestivaler att de-
finitivt framföra något från
Cyrillus Kreeks verk, bland
annat den i Sverige populära
"Modersmålets sång" ("Fos-
terlandssången") som sjungs i
både Finland och Sverige, nya
verk av Sirje Kaasik på våra te-
man, som påminner om gamla

tidens folkmelodier, som "Tjänarens klagomål" tonsatt
av Veljo Tormis m.m. Dirigenten Endrik Üksvärav från
Dagö har lagt till ett utmärkt bidrag till vår rörelse. Till
min förvåning har min "Aiboland" framförts på alla fyra
senaste sångfestivalerna. En enkel körsång, ursprungli-
gen tänkt att vara Aibolands museums sång, ingick istäl-
let i sångfestivalprogrammet. Jag är rörd.

Våra sångfestivaler skulle inte
ha sådan respons och beröm-
melse om vi var tvungna att
förlita oss enbart på styrkan
hos vår lilla nationella grupp.
Lyckligtvis har det alltid funnits
körer från Finland och Sverige,

samt folkdansare, vars medverkan vi kan räkna med.
Med energiskt stöd av Sille Kapper kommer dansplat-
sen att fyllas av vackra folkdräkter, medan själfull sång
kommer att ljuda från hundratals munnar på scenen.

Precis som den återkommande Allmänna sångfes-
tivalen förenade och förenar det estniska folket, så gör
också den estlandssvenska dans- och sångfestivalen.
Det bekräftar hos oss vetskapen om att vi finns. Att vårt
folks splittrade kultur har återupptäckts, bevarats och
utvecklats. Att det kommer nya medverkande som hål-
ler vår blå-svart-gula flagga högt, skriver nya låtar och
sjunger dem med entusiasm även i en avlägsen framtid.

Vi har tro och hopp! Vi ses på nästa Estlands-
svenska sång- och dansfestival 2027. Fortfarande i
Hapsal!

JANA STAHL
peo projektijuh
festens projektledare

FOTOD KUUEL LEHEKÜJEL /
FOTONA PÅ SEX SIDOR:
MARKUS SEIN &
ANDRES NÖUPUU

Tagasivaade eestirootslaste V laulu- ja tantsupeole

Tillbakablick på estlandssvenskarnas
V sång- och dansfest

Eks ole laulusõnadeski kirjas, et „ainult armastus loob mälestusi“ ja mälestusi eestirootslaste viiendast peost on rohkelt, sest oli see sündmus ju sündinud armastusest selle traditsiooni vastu.

Som det står i sångtexterna – ”endast kärleken skapar minnen”. Och minnena från den femte estlandssvenskarnas sång- och dansfest är många, för denna fest föddes ju ur kärlek till traditionen.

Meie oleme tänulikud kõiki-dele esmakordsetele osalejatele, kes usaldasid meid ja andsid endast südantsoojendavalt palju, et eestirootslaste laulu-, muusika- ja tantsutraditsioon saaks jääda kestma. Ja tervitame sama soojalt kõiki, kes ikka ja jälle meie pidudele hingestatult oma osa annavad, sest muusikute, tantsijate ja lauljateta ning pealtvaatajate huvita ei oleks see pidu võimalik.

Kuna kultuuriomavalitsusele oli esmakordne korraldada laulu- ja tantsupidu nii suure osalejate arvuga, siis tegime uusi vigu, nagu oleme siiani kokku leppinud – ikka ainult uusi vigu, mitte vanu tehes saame paremaks. Õigupoolest nimetab projektijuht korraldusmeeskonda, kui välja jätta peo kunstilised juhid, amatööride seltskonnaks ja seda hoolimata asjaolust, et paljud on erinevate sündmuste korraldamisega kokku puutunud. Korralduskomitee koguneb poolteist aastat varem, et teha seda kõike enda ja teiste rõõmuks, kuid teeme seda enda põhitöö kõrvalt. Meil on tahet võtta endale ülesandeks korraldada pärandi tutvustamiseks pidu, mis võimaldaks suurendada osavõttu nii esinejatel kui ka rannarootslaste kultuuri kandjatel üle Eesti. Rõõmustasime väga, et rannarootslaste pärandi sõpru sai sedavõrd palju, et esimest korda tuli rongkäigu peoplatsile ära mahutamiseks teha osalejatest esinemisala ümber suur keerd.

Jagame veel kord mälestusi pildikeeles ja alustame uue peo ettevalmistusi juba sellel suvel. Arvestame uue peo korraldamisel kooride ja tant-surühmade tagasisidet.

Kohtumiseni 2027. aastal Haapsalus!

Vi är tacksamma mot alla som deltog för första gången och som litade på oss och gav så mycket av sig själva – med värme och hjärta – för att den estlandssvenska sång-, musik- och danstraditionen ska kunna leva vidare. Och lika varmt hälsar vi alla dem som återvänder gång på gång till våra fester och bidrar med sin innerlighet, för utan musiker, dansare, sångare – och publikens intresse – skulle denna fest inte vara möjlig.

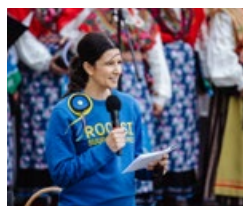
För kulturförvaltningen var det första gången att anordna en sång- och dansfest med ett så stort antal deltagare, och som vi har kommit överens om tidigare: vi gör bara nya misstag – aldrig gamla. Bara så blir vi bättre. Projektledaren brukar, med glimten i ögat, kalla arrangörsteamet (bortsett från de konstnärliga ledarna) för ett gäng amatörer – trots att många av oss har erfarenhet från andra evenemang. Arrangörskommittén samlas ett och ett halvt år i förväg för att göra detta för sin egen och andras glädje – vid sidan av våra vanliga arbeten.

Vi vill och vågar ta på oss uppgiften att arrangera en fest som lyfter fram vårt kulturarv, och som möjliggör större deltagande – både för uppträdande grupper och för bärare av estlandssvensk kultur över hela Estland. Vi gladdes mycket åt att det fanns så många vänner av vårt arv – för första gången blev vi till och med tvungna att rita om uppställningen för paraden, så att alla skulle få plats.

Vi delar ännu en gång våra minnen i bildspråk – och börjar redan denna sommar förbereda nästa fest. Vi kommer att ta hänsyn till den värdefulla återkoppling vi fått från körer och dansgrupper.

Vi ses i Hapsal år 2027!

Kui esikohal on kõla, lugu ja pillimäng

SOFIA JOONS
Eestirootslaste laulu- ja tantsupeo kunstiline juht

Eestirootslaste laulu- ja tantsupeo programm 6. juulil 2024 sisaldab koorimuusikat, rahvatantsu ja rahvamuusikat. Kahe viimase peo rahvatantsuprogrammi saatis Pakri orkester, mis õppis oma lood Pakri pillimeestelt. Orkestril paluti eestirootslaste rahvatantse saata ka tänavu. Lisaks koostas tantsuprogrammi juht Sille Kapper-Tiisler kava rootsi rahvatantsudest, mida on Eestis tantsitud juba 1920. aastatest.

Peo kunstiline ja sotsiaalne visioon

Peo eesmärgiks on elavdada eestirootslaste kultuurielu, mobiliseerida ja kutsuda kogukonda uusi eestirootslastega seotud liikmeid ning muuta kultuur ja kogukond naaberkultuuridele – eesti, soomerootsi ja rootsi kultuurile – nähtavaks. Väikestes kogukondades, nagu eestirootslased seda on, tugineb tegevus valdavalt vabahtlikkusele ning laulu- ja tantsupidu on ühtaegu nii kultuuriline kui sotsiaalne kohtumispaik.

Olin 2013. aasta peo kunstiline juht ja samas rollis ka 2024. aastal. Minu rahvamuusiku lapsepõlv möödus Rootsis Västergötlandis ja noorus Malungi rahvaülikoolis. Seejärel õppisin Härnösandi rahvaülikoolis muusikaõpetajaks, Viljandi kultuuriakadeemias rahvamuusikuks ja Turu ülikoolis muusikaetnoloogiks. Seetõttu tean vägagi hästi, et inimesed teevad muusika abil palju eri asju ja et muusika teeb palju eri asju inimeste abil.

Eestirootslaste tantsude kõrval kuulusid tantsuprogrammi ka „Tantoli“, „Frykdali polska“, „Gotlandi kadrill“, „Fyrpolska“ ja „Kökari ingliska“. Rootsi ja soomerootsi tantsude saateks löime Pakri orkestri. Tegime huvitatud rühmade leidmiseks üleskutse. Osalevate pillimeesterühmade valimiseks esitasime nende juhtidele järgmised küsimused:

1. Milline on rühma seos eestirootslastega?
2. Milline on rühma seos rootsi rahvamuusika ja -tantsuga?
3. Kuidas toimib rühm muusikat loova organisatsioonina? Milline on mängujuhi roll? Kuidas nad oma muusikat arranžeerivad? Kas nad on tantsu saateks ka varem mänginud? Millises helistikus rühma liikmed mängivad? (hiiu kannel – enamasti D-duur või D-moll, torupill – G-duur, löötpill – eesti löötpill on G-s. Karuõskat mängides on helistikud erinevad. Erinevates helistikes on ka kannel.)

Kõigepealt tants, siis algab lugu

Koos Pakri orkestri esindaja Monika Välistega valiti peol kaasa lööma ka üks Hiiumaa rühm. Järgmisel koosolekul esitas Monika küsimuse: „Kuidas arranžeerida polskat jauramile?“ Sellele küsimusele vastust otsides leidsime lõpuks, et seda teab kõige paremini jaurami mängija ise.

Võrreldes teiste Eesti pidudega on eestirootslaste laulu- ja tantsupidu väga väike. Suurte tantsupidude jaoks luuakse suured rahvamuusikaorkestrid ja lugude seaded

Sädemekesed

„Kuidas arranžeerida polskat jauramile?“

valmivad aegsasti enne proovide algust. Meid on vähe, meil on võimalus tutvuda inimestega, kellega teeme koostööd, juba ettevalmistusfaasis ning need kohtumised kogu peo aluseks ja eesmärgiks ongi. Me ei saa kopeerida teisi, suuremaid pidusid, vaid võime päriselt maha istuda ja mõtiskleda, kuidas soovime muusikas kohtuda meie.

Pakri Orkester ja
Hiiumaa Pillisõprade
Ühing / Rågöörkestern
och Föreningen Dagös
Instrumentvänner

4x FOTO: MARKUS SEIN

Rahvatantsumuusika juht

Rahvatantsude muusikaga tegeledes otsustasime keskenduda kõlapildile ja tantsuprogrammi dünaamikale tervikuna. Soovisime käsitada muusikuid mitte niivõrd orkestri liikmete, kuivõrd pillimeestena. Kui pillimehed mängivad, on esikohal lugu. Et lugu kaotsi ei läheks, töötasime mitmes etapis. Kõigepealt mängisin sisse tantsu esialgse versiooni, mida lihviti tantsujuht

Sillega. Seejärel valis Monika välja koos mängima hakkavad pillid. Seade tegemisel tuli valida, milliseid pille esile tõsta, millal ja millised pillimehed looga sooleerivad.

Kuulsime tagasisideks, et see kõlas teisiti, kuid mis täpselt teisiti oli, seda suutsid öelda vaid vähesed. Üks ütles, et muusikas on värskust, ja teine arvas, et see kõlab loomulikult.

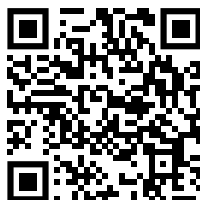

FOTO: LÄÄNE ELU / KAIRE REILJAN

Laulupeost

Eestirootslaste laulu- ja tantsupidu toimus esimest korda 1933. aastal. Peotava taaselustati 2013. aastal, misjärel on sellest saanud traditsioon, mille eesmärk on elavdada muusika ja tantsu abil eestirootslaste kultuurielu, kogukonda ja kontaktivõrgustikku naaberkultuuridega Eestis, Rootsis ja Soomes.

Tantsuprogrammi
videolink
Videolänk till
dansprogrammet

- Tantoli 3'20.10 – 3'22.01
- Frykdali polska / Frykdalspolska 3'22.18 – 3'25.16
- Gotlandi kadrill / Gotlandskadrilj 3'25.20 – 3'29.00
- Fyrpolska 3'29.16 – 3'32.50
- Jämtpolska 3'33.57 – 3'37.02
- Kökari ingliska / Engelska från Kökar 3'37.17 – 3'40.53

När klangen, låten och spelman-skapet får styra

SOFIA JOONS
Estlandssvenskarnas sång- och
dansfests konstnärliga ledare

Programmet för Estlandssvenskarnas sång- och dansfest 6 juli 2024 bestod av körmusik, folkdans och folkmusik. De två senaste festernas folkdansprogram har ackompanjerats av Pakri Orkester (Rågöörkester) som lärt sig låtarna av spelmän från Rågöarna. Orkestern fick i uppgift att även i år spela till de estlandssvenska folkdanserna. Därutöver satte dansprogrammets ledare Sille Kapper-Tiisler ihop ett program med svenska folkdanser som tagits upp av estniska folkdansare från 1920-talet och framåt.

Festens konstnärliga och sociala vision

Festens mål är att vitalisera det estlandssvenska kulturlivet, mobilisera och bjuda in nya medlemmar med estlandssvenska kopplingar till gemenskapen och synliggöra kulturen och gemenskapen för kringliggande kulturer: den estniska, den finlandssvenska och den svenska. I små gemenskaper som den estlandssvenska bygger det mesta på frivilliga arbetsinsatser och sång- och dansfesten är både en kulturell och social mötesplats.

Jag var konstnärlig ledare för festen 2013 och fick uppdraget på nytt 2024. Min folkmusikbarndom utspelades i Västergötland och -ungdomen på Malung Folkhögskola. Därefter studerade jag till musikhandledare vid Härnösands folkhögskola, till folkmusiker på Viljandi Kulturakademi och till musiketnolog vid Åbo Akademi. Det här betyder att jag är mycket medveten om att människor gör en mängd olika saker med musik och att musik gör en mängd olika saker med människor.

Dansprogrammet bestod utöver estlandssvenskar danser av Tantoli, Frykdalspolska, Gotlandskadriljen, Fyrpolska och Engelska från Kökar. För de svenska och finlandssvenska danserna byggde vi ut Rågöörkester. Vi gick ut med ett uppdrag för att hitta intresserade grupper. Inför valet av medverkande spelmansgrupp ställde vi följande frågor till ledarna för grupperna:

1. Vad har gruppen för koppling till estlandssvenskarna?
2. Vad har gruppen för koppling till svensk folkmusik och -dans?
3. Hur fungerar gruppen som en musikskapande orga-

FOTO: KAARI SAARMA

Eestirootslaste laulu- ja tantsupeo kunstiline juht
Sofia Joons / Sång- och dansfests konstnärliga
ledare Sofia Joons

nisation? Hur ser spelledarens roll ut? Hur arrangerar de sin musik? Har de spelat till dans tidigare? I vilka tonarter kan gruppens medlemmar spela? (Talharpa – oftast D-dur eller D-moll, säckpipa – G-dur, durspel – det estniska durspelet är i G, men om man spelar karmoshka finns det i olika tonarter. Kannel finns också i olika tonarter.)

Först förde dansen, sedan tog låten över

Tillsammans med Råbörkesterens representant Monika Väliste valdes en grupp från Dagö ut att medverka på festen. Vid nästa möte ställde Monika frågan ”Hur arrangerar man polska för en jauram?”. Sökandes efter svar på den frågan kom vi till slut fram till att den som spelar jauram säkert själv vet bäst själv.

Estlandssvenskarnas sång- och dansfest är jämfört med andra liknande fester i Estland mycket liten. För de stora dansfesterna bildas stora folkmusikorkestrar där låtarna arrangeras klart långt innan repetitionerna börjar. Vi är få, vi har chansen att lära känna dem vi samarbetar med väl i förberedelseskedet och det är just de här mötena som är både grund och mål för hela festen. Vi måste inte kopiera andra, större fester, utan vi kan på riktigt sätta oss ner och tänka ut hur vi vill mötas i musiken.

Tantsuprogrammi juht Sille Kapper-Tiisler /
Dansprogrammets ledare Sille Kapper-Tiisler

Rahvamuusikarühma mängujuht Monika Väliste /
Folkmusikgruppens spelledare Monika Väliste

Folkdansmusikens ledare

Under arbetet med musiken till folkdansnumren bestämde vi oss för att fokusera på klangbild och dansprogrammets dynamik som helhet. Vi ville se de medverkande musikerna som spelmän och inte orkestermedlemmar. När spelmän spelar är det låten som ligger i fokus. För att inte tappa låten, jobbade vi i flera steg. Först spelade jag in en råversion av dansen som stämades av med dansledaren Sille. Därefter tänkte Monika ut vilka instrument som ska spela tillsammans. Arren handlade om att bestämma när vilka instrument

ska lyftas fram, när vilka spelmän ska få solera med låten.

“Hur arrar man polska för en jauram?”

Det lät annorlunda, fick vi höra som återkoppling, men

exakt vad var det som var annorlunda var det få som kunde säga. Det var en friskhet i musiken, sa en, och en annan menade att det hade låtit naturligt.

Estlandssvenskarnas sång- och dansfesten

är ett event som arrangerades första gången 1933. 2013 återskapades festen har därefter blivit ett återkommande evenemang med syftet att genom musik och dans vitalisera estlandssvenskarnas kulturliv, gemenskap och kontaktnät med närliggande kulturer i Estland, Sverige och Finland.

Rahvatantsuorkester Dansfestorkester

Muusikud on orkestri liikmed • *Musiker är orkestermedlemmar*

Juhib dirigent • *Dirigenten leder*

Partituur on valmis varakult enne esimest proovi • *Partitur är klart långt innan första repetition*

Dirigent seob tantsu ja muusika ühte • *Dirigenten binder samman dans och musik*

Noodid • *Noter*

Kõige kogenumad mängivad enamasti meloodiat või eriti keerulist partiid • *De duktigaste spelar oftast melodin eller en extra avancerad stäm*

Orkester on kindla koosseisuga • *Orkestern är en konstant*

Kaks kohtuvat pillimeeste rühma Två spelmansgrupper som möts

Muusikud on pillimehed, kes võivad mängida nii koos kui ka sooleerida • *Musiker är spelmän, som både kan spela samman och solo*

Tantsu juhib lugu, mida veab see, kes seda mängib • *Dansen leder låten som dras av den som spelar den*

Mängujuht visandab kõlapildid, mida lihvitakse proovide ajal edasi. On ruumi väiksematele rühmadele ja sooloesinejatele • *Spelledaren skissar fram klangbilder som utvecklas under repetitionerna. Plats för spel på mindre grupper och solo*

Lugu seob • *Låten binder samman*

Nootidest ainult meloodia- ja akordinoodid • *Inga noter utöver melodin och ackord*

Kõige kogenumad loovad oma partiid, leiavad saate- ja sekundeerimisvõimalused • *De duktigaste skapar egna stämmor, hittar sätt att kompa och sekundera*

Palju erinevaid koosseise, mis luuakse vastavalt kõlavariatsioonide soovile, loovad grupidünaamika • *Många olika constellationer som skapas utifrån önskan om variation i klang skapar gruppdynamik*

Rahvatantsu Tantoli seade excelis / Folkdansen Tantolis arrangemang i excel

		Ilme viiul	Sofia viiul	Helen torupill	Leanne torupill	Malle plokkflöödid	Monika vile	Jaan karmoška	Kersti akordion	Elda akordion	Kaupo lööts (klaver)	Raivo kitarr	Jaanika kontrabass
	Tantoli G-duur			Selles looks võiks Helen mängida torupilli					Nb! harmoonia vt. allpool				
	<i>eelmäng B 1x</i>			<i>eelmäng: B2</i>	<i>eelmäng: B2</i>								
1 läbimäng	AA			viis (läheb ulatusest välja, aga murrat)	viis	viis	viis						G-burdoon poognaga, kas võimalik?
	BB	B1: G/D G/D A/D A/D B2: G/D G/D A/D G/D	B1: G/D G/D A/D A/D B2: G/D G/D A/D G/D										
2 läbimäng	AA	viis	viis	viis	viis			viis + akordid	viis + akordid	viis + akordid	viis + akordid	harmoonia	harmoonia pizz
	BB												
3 läbimäng	AA			burdoon, sõrmisel	burdoon			viis ilma akordid	viis ilma akordid	viis ilma akordid	viis ilma akordid	viis ilma akordid	
	BB							pikad akordid: B1: G G G G B2: D D D D pikad akordid: B1: G G G G B2: D D D D pikad akordid: B1: G G G G B2: D D D D pikad akordid: B1: G G G G B2: D D D D			B1: G/D G/D G/D G/D B2: leiame midagi	B1: tacet B2: - - - I leiame mingi riffi mis viiks	
4. läbimäng	AA			viis	viis			viis + akordid (tavaline)	viis + akordid (tavaline)	viis + akordid (tavaline)	viis + akordid (tavaline)	tavaline harmoonia	tavaline harmoonia
	BB												

Aibolandi kalender sh Rootsis asuva kogukonna kevad- ja suvesündmused. Rohkem infot kogukondade tegemiste kohta leiad valdade kodulehtedelt Eestis, Visitaibolandist ja erinevate kultuuriühingute kodulehtedelt Eestis ja Rootsis sh veebilehelt www.estlandssvenskarna.org

APRILL

- 5.04 NAISSAAR Ristiteemissa Püha Maarja kabelis
- 5.04 STOCKHOLM Eestirootslaste Kultuuriühingu SOV aastakoosolek Eesti Majas
- 12.04 STOCKHOLM Vormsi kodukandiühingu OHF aastakoosolek Eesti Majas
- 13.04 STOCKHOLM Pakri Ühingu aastakoosolek Eesti Majas
STOCKHOLM Riguldi/Noarootsi Kodukandiühingu aastakoosolek Eesti Majas
- 17.04 NAISSAAR Suure neljapäeva missa Naissaare kabelis
- 18.04 NAISSAAR Suure reede jumalateenistus Naissaare kabelis
- 19.04 NAISSAAR Ülestõusmispühade öömissa Naissaare kabelis
- 20.04 NAISSAAR Ülestõusmispühade jumalateenistus Naissaare kabelis
- 26.04 HAAPSALU Suitsuräime tegu Rannarootsi Muuseumis

MAI

- 3.05 STOCKHOLM Marcus Wallén tutvustab raamatut „Falkens flykt” Eesti Majas
- 6.–8.05 RUHNU Talgud Korsi talus
- 16.05 VORMSI Talgud Vormsi Talumuuseumis
- 17.05 HAAPSALU Muuseumiöö Rannarootsi Muuseumis
- 18.05 VORMSI Vormsi kodukandiühingu VKÜ aastakoosolek Vormsil ja digitaalselt
- 24.05 TALLINN Kultuurinõukogu aastakoosolek
- 25.05 TARTU ERMis näitus „Rannarootslased. Estlandssvenskar. Estonia Swedes”. Etendatakse Pakri pulma.
- 31.05 HAAPSALU Suvealguspäev Rannarootsi Muuseumis

KALENDER PÅ SVENSKA PÅ SIDAN 30

JUUNI

- 1.06 NAISSAAR Muusika ja perejumalateenistus Naissaare Püha Maarja kabelis
- 6.06 Rootsi rahvuspüha ja Rootsi lipu päev
- 20.06 Jaanipäeva laupäev Rootsis ehk midsommarafton
- 23.–24.06 Jaanilaupäev ja jaanipäev Eestis
- 26.06 ESTO Rootsis
- 28.–30.06 NARVA ESTO jätkab Narvas

JUULI

- 1.–2.07 ESTO jätkub Tallinnas
- 3.–6.07 TALLINN XXVIII laulu- ja XXI tantsupidu „Iseoma” Tallinnas
- 7.–13.07 NOAROOTSI Riguldi/Noarootsi kodukandiühingu kojupöördumispäev
- 8.07 TARTU ERMi eestirootslastest pajatava näituse rootsikeelne tuur
- 8.–15.07 RUHNU viulilaager
- 12.07 NAISSAAR Rannarahvafestival
- 21.07 ERMi eestirootslastest pajatava näituse rootsikeelne tuur
- 26.07 VORMSI Rälby Olavipäeva laat
VORMSI Üritus Vormsi kirst Pears talus
- 27.07 NAISSAAR Jumalateenistus Naissaare kabelis ja palvus kalmistul
- 27.07 VORMSI Olavipäeva jumalateenistus Vormsi kirikus
VORMSI Kontsert Vormsi kirikus
- 28.07 VORMSI Öine teenistus Püha Olavi kirikus ja surnuaial küünalde asetamine
Ansambel Vox Clamantis kontsert Püha Olavi kirikus kl 22
Öömissa Püha Olavi kirikus
- 29.07 VORMSI Olavipäeva jumalateenistus kl 12
Püha Olavi kiriku taaspühitsemise 35. aastapäevale pühendatud jumalateenistus kl 13
Pidupäeva ühine supisöömine Vormsi kirikuaias kl 15
Fika Vormsi Talumuuseumis

AUGUST

- 1.08 TARTU ERMi rannarootslastest jutustava näituse rootsikeelne tuur
- 6.–10.08 VORMSI Talharpa laager
- 9.08 HAAPSALU Suitsukala tegu Rannarootsi Muuseumis
- 9.08 kl 18–20 VORMSI Rahvatantsurühm Vormsi 33
- 20.08 Eesti taasiseseisvumispäev
- 28.–29.08 Muinastulede ööd

Ülearu palju pole sel aastal vaja meeles pidada, sest kolm kõige tähtsamat tegevust paistavad selgelt kõige muu hulgast silma:

1

Kindlasti tasub minna kaema ise ning võtta kaasa ka kõik sõbrad ja sugulased Eesti Rahva Muuseumisse näitusele rannarootslastest, mis on avatud terve aasta jagu.

25.05.2025–28.06.2026

2

Samuti võiks külastada Mardilaata, et saada aimu rannarootslaste pärandist ja mõelda jõululingituste tegemisele ja seda ikka muidugi koos sõprade ja sugulastega.

6.–8.11.2025

3

Meeles tuleks pidada, et kõik kultuuriomavalitsuse uue kultuurinõukogu valijad täidaks valimisedeli ja selle õigel ajal postitaks. Uuri, kas kõik perekonnaliikmed on sedeli juba postitanud ja paku abi, kui see tähtis toiming on veel tegemata.

7.–9.11.2025

Talharpa pääses uuele margile

RIHO LUUSE
postikomplekti
kujundaja
designer av post-
sammenställningen

Nytt frimärke hedrar talharpan

Kui ilmub postmark, järelikult on tegu riiklikult tähtsa teemaga, mis läbinud arvamusiidrite karmi kadalipu ja jäänud sõelale. Eestis emiteeritakse ainult umbes 25 postmarki aastas. Osutada äravaltuks on tõesti suur au.

100 aastat vähemusrahvuste kultuuriomavalitsuse seadust – lugesin esmalt seda pikka väljendit mitu korda, enne kui mõisted mulle selginema hakkasid. Tänapäeval räägime me ju kultuuriautonomiast. On veidi üllatav, et selline julge, demokraatlik idee juba aastal 1925 meie noores vabariigis teoks tehti. Muidugi meenus kohe manifest kõigile Eestimaa rahvastele.

Postmarki kujundama asudes teen enda jaoks väikese selgitus- ja uurimustöö, et saaksin lõpuks luua lahenduse, mis oleks avalikkusele teemat avav, visuaalselt äratuntav, ideeliselt arusaadav ning vastuvõetav. Kuna postmark on väikseim trükiformaat, siis eeldab see kujundajalt lakoonilise ja tabava mo-

Arvatavasti on pillirookroon jõudnud meieni rannarootslaste vahendusel.

tiivi leidmist või loomist. Stiililiselt ühtse komplektina tuleb lahendada ka esimese päeva ümbriku (FDC) ja templi kujundused.

Esimesena pärast kõnealuse seaduse ilmumist (1925) said oma kultuuriomavalitsuse loodud baltisakslased, mis pole ka ime. Aasta

Esimese päeva ümbrik postmargi ja templiga / Förstadagskuvert med frimärket och stämpeln

hiljem järgnesid juudid (1926) ja see oli tõesti esmakordne üleilmne fenomen. Juutidel polnud toona ju veel oma riikigi.

Pärast Eesti taasiseseisvumist taastati seadus 1993. aastal uuesti. Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus on hetkel ainuke toimiv vähemusrahvuste kultuuriomavalitsus Eestis. Seetõttu tekkis idee kultuuriomavalitsuse seaduse 100 aastapäeva tähistada rannarootslasi tutvustades.

Postmargi motiiviks valitud hiiu kannel – tuntud ka kui hiiurootsi kannel, rootsikannel, talharpa – on poogenpill, millel sõrm-laua asemel auk ja mille keeled on valmistatud hobusesabajõhvist. Eestisse on ta jõudnud läbi rannarootsi kultuuri.

2024. aastal esindas Eestit Root-

sis Malmös toimunud Eurovisiooni lauluvõitlusel ansambel Puuluup, kelle nn tõmbenumbriks osutusid just hiiurootsi kanded.

Huvitav kultuuriline tõsiasi on, et vanimad eesti rahvamuusika helisalvestused on üles võetud just hiiu kandle mängust 1908. aastal.

Esimese päeva ümbrikule on valitud Vormsi pulmatants, kus näha nii eestirootslaste pidulikke rahvarõivaid, tantsuhoiakut, pulmalauda, kaunistusi kui ka talharpa mängijat. Litorgaafia autor on Ernst Hermann Schlichting ja see pärineb 1850-ndatest aastatest.

Esimese päeva tempel on inspireeritud jõulukroonist. Arvatavasti on pillirookroon – punutiste valmistamise kultuur – jõudnud meieni rannarootslaste vahendusel.

Suured tänud Piret Miina Rosenbergile suuniste ja konsultatsioonide ning pildimaterjali vahendamise eest.

Om ett frimärke ges ut betyder det att det är ett ämne av nationell betydelse som har passerat den hårda sällningen hos beslutsfattarna och vid uttagningen av bilder. Endast ett 25-tal frimärken ges ut i Estland per år. Det är verkligen en stor ära att bli vald.

Lagen om kulturellt självstyre för minoriteter firar 100 år – jag läste detta långa uttryck flera gånger innan begreppen började bli tydliga för mig. Numera talar vi om kulturell autonomi. Det är lite förvånande att en sådan djärv, demokratisk idé förverkligades i vår unga republik redan 1925. Naturligtvis kom jag direkt ihåg manifestet för alla folk i Estland.

När jag börjar att designa ett frimärke, gör jag först och främst ett litet förklarings- och forskningsarbete så att jag slutligen kan skapa en lösning som kan göra ämnet förståeligt för allmänheten, visuellt igenkännbart, begreppsmässigt förståeligt och acceptabelt. Eftersom frimärket är det minsta tryckformatet, så betyder det att designen måste skapas med ett precist och träffande motiv. Utformningen av förstadagskuvertet (FDC), frimärket och designen på stämpeln måste lösas på ett snyggt sätt.

De första som fick ett eget kulturellt självstyre, efter att lagen i fråga publicerades (1925), var balttyskarna, vilket inte är konstigt. Ett år senare följde judarna efter (1926) och det blev verkligen det första globala fenomenet. Judarna hade inte ens en egen stat då.

Efter att Estland återfått sin självständighet återinfördes lagen 1993. Estlandssvenskarnas kulturförvaltning är för närvarande den enda fungerande minoriteten med kulturellt självstyre i Estland. Därför uppstod idén om att fira jubileet, Kulturell autonomi 100 år, med att presentera estlandssvenskarna.

Motivet som valts för frimärket är talharpa, även känd som ormsömodellen av stråklarpan, svenska kanneln, ett stråkinstrument med ett hål istället för en greppbräda

och strängar gjorda av hår från hästsvansar. Den har nått Estland genom den svenska kulturen.

I Eurovisionsschlagerfestivalen i Malmö i Sverige 2024 representerades Estland av ensemblen Puuluup, vars s.k. huvudattraktionen var talharpan. Ett intressant kulturellt faktum är att de äldsta inspelningarna av estnisk folkmusik är hämtat från ett talharpa-spel 1908.

Till förstadagskuvertet valdes Ormsö bröllopsdans som visar estlandssvenskar i festliga folkdräkter, danspositioner, bröllopsbord, dekorationer och en talharpaspelare. Litografien är av Ernst Hermann Schlichting och är från 1850-talet.

Förstadagsstämpeln är inspirerad av julkransar. Förmodligen en krona av vass. Kulturen att göra kronflåtor har nått oss via estlandssvenskarna.

Stort tack till Piret Miina Roberg, för riktlinjer och konsultationer och tillhandahållande av bildmaterial.

4x FOTO: PIRET ROBERG

Eesti kultuuriminister Heidi Purga margi esitlusel 12.02.2025 kultuuriministeeriumis / Estlands kulturminister Heidi Purga vid frimärkespresentationen den 12.02.2025 i Kulturministeriet

Riho Luuse

Margi esitlusel mängis Liisa Koemets-Bastida talharpal rannarootsi lugusid / Vid frimärkespresentationen spelade Liisa Koemets-Bastida estlandssvenska låtar på talharpa

Uued margid lähevad tervitussõnadega teele / De nya frimärkena skickas ut med hälsningar

Nuckö naiset tahavad suurele tantsupeole!

LIIA LEES
rahvatantsujuhendaja

Et kõik ausalt ära rääkida, tuleb ajas tagasi astuda. Juba eelmisel aastal küpses Noarootsi naiste peades mõte 2025. aasta suvel Tallinnasse suurele tantsupeole minekust. Kohe tekkisid esimesed tõrked – naisrühma suurus on 12 tantsijat, keda vahepealse pausi tõttu nii palju kokku ei tulnudki. Mis sest! Registreerisime rühma siiski ära ja hakkasime otsima vanu (loe: varem tantsinud) ja uusi tantsijaid. 12 kokku veel ei saanud. Aga usinalt õppisime samal ajal viienda eestirootsi tantsupeo tantse – „Äinkrokin“, „Fletdans“, „Gotlandi kadrill“ ja „Fyrpolska“ pakkusid meile palju tantsulusti ja saime neid ka korduvalt esitada Pürksi pargi jaanitulel, Miku talu hoovis ja Nõva rannarootslaste üritusel.

Möödunud sügis kasvatas indu. Hoolega otsiti juurde tantsijaid ning ühel hetkel oli meid rohem kui vaja oli. Vägev!

Registreerimisel valisime N2 ehk Miiade kava. Miia on juba pisut küpsem pereema, kes tundus meile sobivat, kuigi paljud meist siiski päriselus Miiast nooremad on. Liigitantse, mida esimeseks eelprooviks õppida, oli kaks. Teises eelproovis tuli veel kolm tantsu lisaks ette tantsida.

Rõõmud ja mured, mured, rõõmud, riidud ja pereheitmine, asendused – kõik see täitis meie järgnevaid kuid ning nädalaid. „Raske õppustel, kerge lahingus“, öeldakse sageli. Nii ka meil. Aga rannarahva jonn ning tahe on ütlemata suur ja võimas jõud. Edasi!

Mõni meist tundis, et tants röövib kogu aja ning kannatama hakkas töö- ja eraelu, pere ees tekkis ajavõlg. Langetati raskeid otsuseid. Kaotajaks jäi tants. Hakkasime otsima asendust. Ja oh imet! Noorepoolsed tantsuhuvilised naised polegi Noarootsist kadunud, vaja vaid kutsuda, neid individuaalselt järjele aidata ja varsti võib neid esireas tantsimas näha.

Nutud nutetud, riidud lepitatud, saime taas ja taas Pürksi kultuurimaja saalis kokku ning harjutasime, lihvisime, puhastasime, kordasime, ajasime kirjelduses näpuga järke, vaatasime videot aeglaselt ning kiirelt,

FOTO: LIIA LEES

Ettetantsimine naistepäevapäikeses Haapsalu algkooli saalis / Förhandsuppväsning i kvinnodagens solsken i Hapsals lägstadieskolas sal

harjutasime-lihvisime-kordasime lõputu arv kordi. Ikka veel ja veel ja veel... Tegime lisatrenne, aina parima tulemuse nimel.

Ettetantsimise päev justkui kihutas kiiruga meile vastu. Üldse ei saanud aru, kuhu see aeg kadus.

Ja rahvarõivad. Ühel hetkel selgus, et vajame täiendavaid komplekte. Rahad taotletud, mõõdud võetud, said ka särgid, seelikud, liistikud valmis. Nagu ikka juhtuma kipub, teevad mõõdud mingi kukerpallitralli ja ometi hästi mõõdetud seelikud on selga proovides ühtäkki justkui mõni number suuremate jaoks valminud. Hea, et suured, mitte väikesed, seda viga sai parandada.

Ettetantsimise tagasisides oli märgitud „kaunid rõivad“. Ikka omad – Noarootsi kihelkonna punasetriibulised komplektid. Tihti kuuleme, et just meil on Eesti kõige ilusamad rahvariided!

XXVIII laulu- ja XXI tantsupidu „Iseoma“
toimub Tallinnas 3.–6. juulil 2025

Den 28:e sång- och 21:a dansfesten
med temat "Iseoma" ("Släktskap")
äger rum i Tallinn den 3–6 juli 2025.

Info: 2025.laulupidu.ee

Nuckö kvinnor vill till stora dansfesten!

2 x FOTO: MARKUS SEIN

Nuckö naised mullusuvisel eestirootslaste laulu- ja tantsupeol Haapsalus / Nuckö kvinnor vid fjolårets estlandssvenskarnas sång- och dansfest i Hapsal

För att berätta hela sanningen måste vi ta ett steg tillbaka i tiden. Redan förra året började tanken hos dansgruppen Nuckö kvinnor – tanken på att delta i den stora sång- och dansfesten i Tallinn sommaren 2025. Men genast dök de första hindren upp – en kvinnogrupp ska bestå av 12 dansare, och efter ett uppehåll lyckades vi inte samla så många. Nåväl! Vi registrerade gruppen ändå och började söka både gamla (läs: tidigare dansare) och nya dansglada kvinnor. Tolv blev det ännu inte.

Samtidigt lärde vi oss flitigt danserna till det femte estlandssvenska danskalaset sommaren 2024 – Äinkrokkin, Fletdansen, Gotlandskadrilj och Fyrpolska bjöd på mycket dansglädje! Vi fick även framföra dem flera gånger: vid midsommarfesten i Birkas park, på gårdsplanen vid Mickogården och under kustsvenskarnas evenemang i Neve.

Hösten som följde gav oss ny energi. Vi sökte aktivt fler dansare, och plötsligt var vi fler än nödvändigt. Mäktigt!

Vid registreringen till sång- och dansfesten valde vi programmet N2, alltså Miia-programmet. Miia är en lite mognare familjemor, som vi tyckte passade oss – även om många av oss i verkligheten fortfarande är yngre än Miia. Till första uttagningen behövde vi lära oss två sorteringsdanser. Till den andra kom ytterligare tre.

Glädje och bekymmer, bekymmer och glädje, konflikter och försoning, ersättare och avhopp – allt detta fyllde våra kommande månader och veckor. ”Tungt på

övning, lätt i strid”, som man brukar säga. Så var det också för oss. Men kustfolkets envishet och vilja är en kraft som inte går att underskatta. Framåt!

Några av oss kände att dansen tog all tid och att arbete och familjeliv började lida. Det blev svåra beslut – dansen fick stå tillbaka. Så vi började söka ersättare. Och mirakulöst nog – danssugna, lite yngre kvinnor finns fortfarande kvar i Nuckö! Det gällde bara att kalla på dem, stötta dem individuellt – och snart dansar de i främsta ledet.

Tårar fälldes, bråk bilades, och åter och åter samlades vi i Birkas kulturhus för att öva, finslipa, korrigera, repetera, följa beskrivningar med fingret, titta på videon i slow motion och i full fart, öva-finslipa-repetera i det oändliga. Igen och igen och igen... Vi lade till extraträningar – allt för bästa möjliga resultat.

Uttagningsdagen verkade rusa mot oss med en fart vi inte kunde förstå. Var hade tiden tagit vägen?

Och folkdräkterna! Plötsligt insåg vi att vi behövde fler kompletta uppsättningar. Pengar söktes, mått togs, och snart var skjortor, kjolar och livstycken klara. Som det ofta blir, började måtten spela oss spratt – välmätta kjolar verkade plötsligt ha sytts för någon flera storlekar större. Tur att de var för stora och inte för små – det felet gick att rätta till.

I återkopplingen efter uttagningen stod det: ”vackra dräkter”. Självklart! Våra egna – de röd-randiga dräkterna från Nuckö socken. Vi hör ofta att just vi har Estlands vackraste folkdräkter!

Kus on Aiboland?

Var ligger Aiboland?

Aiboland (ka Eiboland) on üks nimetus ajaloolistele asualadele, millega tähistame kõiki ajaloolisi rannarootsi asualasid ka täna, soovist siduda ühte erinevad piirkonnad nende kultuurilisi eripärasid minetamata. Ütled „Aiboland“ ja mõtled rannarootsi asualadele Ruhnust Naissaa- reni. Kuna sõna „rannarootsi“ seostub ühe kaubamärgiga Eestimaal, siis soovisime Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse juhatuses kasutusele võtta nimetuse ajaloo, mis oleks lühike ja meelde jääv. Märkame rõõmuga, et sõna „Aiboland“ on juurdu- mas uuesti ja võetakse tasapisi kasutusele markeerimaks kogu rannarootsi kultuuriruumi.

Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse strateegias on toodud ära tugevdamist vajava osana turism ja nähtavus. Lähtume sellest, et laiemalt tutvustada kultuuripärandit. Ajalooliste rannarootsi asualade praegused elanikud saavad väärtustades oma kodulugu aidata rannarootslastel ja nende järeltulijatel, keda täna tunneme rohkem koondnime „eestirootslased“ all, hoida ja arendada rannarootslaste kultuuripärandit – selliselt on kogukond tugevam. Pidamata esmatähtsaks asjaolu, et inimene tingimata oleks seotud Aibolandiga elukoha või põlvnemise kaudu, saame suurendada kultuuripärandi kandjate arvu ja inimeste osasaamist meie kultuurist.

2025. aasta jooksul tutvustame kõiki piirkondi ja ergutame pärandit enda igapäevase elu osaks võtma just niipalju, kui meist igaüks suudab – üheskoos suudame pärandi tagasi tuua Eestimaale, kus on see sündinud: siin on pärandmaastikud, ehitised, muusika-, tantsu- ja laulupärand, rahvariided, käsitöö ja palju muud, mida suudame üheskoos väärtustades näidata kogu selle rikkuses ja kasutuses elava kultuurina ning osana meie igapäevaelust. See on pikk protsess, kuid samas on see võimalik.

Aiboland on ajaloolised rannarootsi asualad, nende endised ja praegused elanikud, rannarootslaste pärandikultuur ja kõik inimesed, kellel on huvi selle pärandi vastu – kõik me oleme selle kultuuri kandjad, kui meil on selleks soovi. Igaüks meist saab panustada omal moel ja igaühe panus on väärtuslik. Asugu vähemalt Aibolandi aastal ehk aibo-ooril see ajalooline piirkond ja rannarootslaste pärand meie kõigi südames.

Aiboland (även Eiboland) är ett namn för historiska bosättningar, som vi använder för att beteckna alla de historiska svenska kustbygderna än idag, med en önskan att länka samman olika regioner utan att förlora deras kulturella särart. Man säger "Aiboland" och tänker på den svenska kustbebyggelse från Runö till Nargö. Eftersom ordet "kustsverige" (Rannarootsi) förknippas med ett varumärke i Estland, ville vi på Estlandssvenskarnas kulturförvaltning använda ett namn från historien som skulle vara kort och minnesvärt. Vi kan med glädje konstatera att ordet "Aiboland" slår rot igen och successivt används för att markera hela det estlandssvenska kulturrummet.

Estlandssvenskarnas kulturförvaltnings strategi pekar ut turism och synlighet som områden som behöver stärkas. Vi utgår från detta för att presentera kulturarvet bredare. Genom att värdera sitt hemland kan nuvarande invånare i de historiska svenska kustbygderna hjälpa kustsvenskarna och deras ättlingar, som idag är mer kända under samlingsnamnet "estlandssvenskar", att bevara och utveckla det estlandssvenska kulturarvet – på så sätt blir samhället starkare. Utan att betrakta det som väsentligt att en person nödvändigtvis är kopplad till Aiboland genom bosättning eller härkomst kan vi öka antalet kulturarvsbärare och människors deltagande i vår kultur.

Under 2025 kommer vi att presentera alla regioner och uppmuntra var och en att införliva arvet i det dagliga livet så mycket vi kan – tillsammans kan vi föra arvet tillbaka till Estland, där det föddes: här finns det estlandssvenska arvet i form av landskap, byggnader, musik, dans och sånger, folkdräkter, hantverk och mycket mer, som vi tillsammans kan värdera och visa som en del av vår vardag som en levande kultur. Det är en lång process, men samtidigt är det möjligt att hålla ihop gemenskapen.

Aiboland är de historiska svenska kustbygderna, deras tidigare och nuvarande invånare, estlandssvenskarnas kulturspår och alla människor som har ett intresse av detta arv – vi är alla bärare av denna kultur om vi så önskar. Var och en av oss kan bidra på vårt sätt, och allas bidrag är värdefulla. I Aibolands år, må denna historiska region och estlandssvenskarnas arv bo i våra hjärtan.

Rannarootslaste asualad

Ka rannarootslaste asualad

Kevadised räimed rõõsas piimas

KAIRI-LIIS HABICHT

Värströmning i färsk mjölk

Vanasti oli rannarootsi aladel alati rõõmus päev, kui kevadel sillerdasid esimest korda võrkudes räimed ja mehed naasid saagiga koju.

Hooaja esimest räime peeti parimaks ja seetõttu oli selle valmistamine ka mõnevõrra pidulikum. Perenaised võtsid aega, et räimi valmistada maitsvamalt kui tavapäraselt, paremate lisanditega. Kuna tihti langes kevadräime püügihooaeg kokku ka ülestõmispühadega, kasutasid kodunduskurstest osavõtnud uuendusmeelsed perenaised räimeroogade sees või kaunistamisel mune.

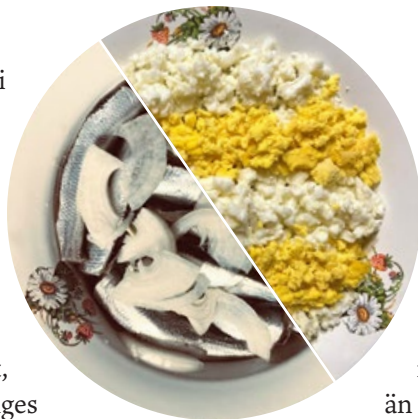
Alljärgnev retsept pärineb Naissaarelt.

KOOSTISOSAD:

500 g räime
1 kl piima
50 g võid (originaalretseptis puudub, kuna varem oli lehmapiim rammus)
1 sibul
pipart
soola
3–4 muna

VALMISTAMINE:

1. Puhasta räimed, eemaldades pea ja sisikond.
2. Koori ja viiluta sibul.
3. Lao räimed kihiti sibulaviiludega ja soola-pipart vahele puistates keedupotti või ahjunõusse, mille põhja oled lisanud veidi vett.
4. Sulata või ja sega piimaga.
5. Vala või-piimasegu kaladele.
6. Hauta tasasel tulel pliidiil või ahjus umbes 150 °C juures ca 30–40 minutit.
7. Keeda mune 7 minutit.
8. Koori ja haki keedetud munad kahvliga – kollane ja valge eraldi nõudesse.
9. Kaunista valminud räimeroog kollaste ja valgete munatriipudega.
10. Serveeri keedetud kartulitega.

Förr i tiden var det en glad dag i de estlandssvenska kustområdena när vårens första strömning glittrade i näten och männen återvände hem med fångst.

Vårens första strömning ansågs vara den bästa, och därför lagades den på ett lite festligare sätt. Husmödrarna tog sig tid att laga fisken godare än vanligt, med bättre tillbehör. Eftersom strömmingsfisket ofta sammanföll med påsken, använde förnyelsevänliga husmödrar, som deltagit i hushållskurser, ägg i strömmingsrätter eller som dekoration. Följande recept kommer från Nargö.

INGREDIENSER:

500 g strömning
1 glas mjölk
50 g smör (saknas i originalreceptet eftersom mjölken var fet förr i tiden)
1 lök
peppar
salt
3–4 ägg

TILLAGNING:

1. Rensa strömmingen genom att ta bort huvud och inälvor.
2. Skala och skiva löken.
3. Lägg strömmingen i lager med lökskivor och strö salt och peppar mellan lagren i en gryta eller ugnform, där du har tillsatt lite vatten i botten.
4. Smält smöret och blanda med mjölken.
5. Häll smör-mjölkblandningen över fisken.
6. Låt sjuda på svag värme på spisen eller baka i ugnen vid cirka 150 °C i ca 30–40 minuter.
7. Koka äggen i 7 minuter.
8. Skala och mosa dem med en gaffel – gulorna och vitorna i separata skålar.
9. Garnera den färdiga strömmingsrätten med ränder av gula och vita ägg.
10. Servera med kokt potatis.

- Räimi püütakse kevaditi aprillist juulini.
- Raim sisaldab B-rühma vitamiine, mis on olulised närvisüsteemile, samuti magneesiumi, kaaliumi ja seleeni.
- Räime luudes on kaltsiumi ja fosforit, mis on väga olulised inimese luude ja hammaste tervisele. Seepärast on soovitatav süüa räime koos luudega nagu vanasti. Lisaks hõlbustavad peenikesed kalarood seedeprotsessi, aidates eemaldada sooleseinte külge ladestunud jääkaineid.
- Rasva- ja valgusisalduselt on raim võrreldav broleri rinnafileega.
- Räime värskuse eriline tunnus on kala tugevalt rohekassinist värvi selg, hiljemalt paari päevaga see värv tuhmub.

- Strömning fiskas på våren från april till juli.
- Strömning innehåller B-vitaminer som är viktiga för nervsystemet, samt magnesium, kalium och selen.
- Strömningens ben innehåller kalcium och fosfor, vilket är mycket viktigt för människans ben- och tandhälsa. Därför rekommenderas det att äta strömning med benen kvar – som man gjorde förr i tiden. De fina fiskbenen underlättar dessutom matsmältningen och hjälper till att avlägsna slaggprodukter som fastnat på tarmväggarna.
- Strömningens fett- och proteininnehåll kan jämföras med kycklingbröstfilé.
- Ett särskilt tecken på färsk strömning är den starkt grönblå ryggen. Denna färg bleknar efter ett par dagar.

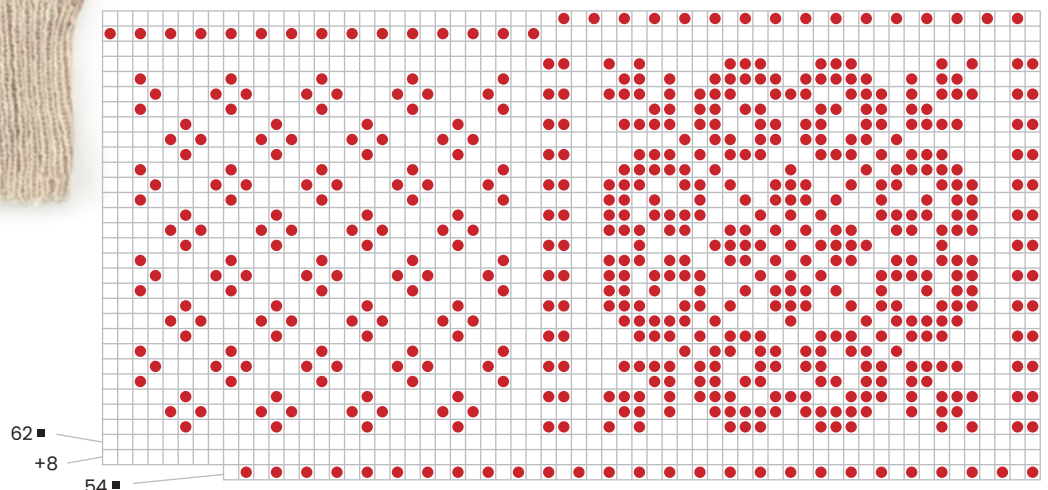
KÄSITÖÖ / HANTVERK

Kindad Väike-Pakri saarelt Handskar från Lilla Rågö

Kuduja: Lisette Mihlberg, s. Berggren (1902–1993),
Väike-Pakri saarelt, Suurkülast, Espese talust
Stickare: Lisette Mihlberg, f. Berggren (1902–1993),
Lilla-Rågö, Storbyn, Espes gård

Harjumaa Muuseum
HMK _ 8877 AJ 3262

KALENDER

Aibolands kalender inkl. vårens och sommarens evenemang i den svenska gemenskapen i Sverige. Mer information om lokala aktiviteter finns på kommunernas webbplatser i Estland, på Visitaiboland samt hos olika kulturföreningar i Estland och Sverige – bland annat på www.estlandssvenskarna.org.

APRIL

- 5.04 NARGÖ NARGÖ Korsvägsmässa i Nargös kapell
STOCKHOLM Årsmöte i Estniska huset med Svenska Odlingens Vänner
- 12.04 STOCKHOLM OHF:s årsmöte i Estniska huset
- 13.04 STOCKHOLM Rågöföreningens årsmöte i SOV-lokalen, Estniska huset och andra våningen
kl 12 STOCKHOLM Rickul/ Nuckö Hembygdsföreningens årsmöte i Estniska huset
- 17.04 NARGÖ Skärtorsdagsmässa i Nargös kapell
- 18.04 NARGÖ Långfredagsgudstjänst i Nargö kapell
- 19.04 NARGÖ Påsknattsmässa i Nargö kapell
- 20.04 NARGÖ Påskdagens högmässa i Nargö kapell
- 26.04 kl 12 HAPSAL Fiskdagen – rökt strömming. Gamla hamnens marknad. Vid Aibolands muuseum.

MAJ

- 3.05 STOCKHOLM Marcus Wallén talar om sin bok Falkens flykt i Estniska huset
- 6–8.05 RUNÖ Kors talko på Runö
- 16.05 ORMSÖ Talko på hembygdsgården i Sviby
- 17.05 HAPSAL Museinatt i Aibolands Museum
- 18.05 ORMSÖ VKÜ:s årsmöte på hembygdsgården i Sviby
- 24.05 REVAL Kulturråds årsmöte
- 25.05 DORPAT Estlands Nationalmuseums utställningen Rannarootslased. Estlandssvenskar. Estonia Swedes
- 31.05 HAPSAL Stora talharpa konsert, rökt näbbgädda, kafe i Aibolands Museum

JUNI

- 1.06 NARGÖ Musik och familjegudstjänst i Nargö kapell
- 6.06 Sveriges nationaldag
- 20.06 Midsommarafon i Sverige
- 23–24.06 Midsommarhelg i Estland
- 26.06 ESTO 2025-festivalen invigs på Skansen i Stockholm
- 28-30.06 ESTO fortsätter i Narva

JULI

- 1–2.07 REVAL ESTO pågår i Tallinn
- 3–6.07 REVAL Den 28:e sång- och dansfestivalen
- 7–13.07 NUCKÖ Rickul/Nuckö Hbf firar hemvändarveckan
- 8.07 ERM i Dorpat/Tartu planerar att anordna guidning på svenska denna dag av utställningen "Estlandssvenskar"
- 8–15.07 RUNÖ Fiolläger
- 12.07 NARGÖ Kustfolksfestival
- 21.07 ERM i Dorpat/Tartu planerar att anordna guidning på svenska denna dag av utställningen "Estlandssvenskar"
- 26.07 ORMSÖ Rälby marknad
kl 14 ORMSÖ Ormsökistan i Sviby
- 27.07 NARGÖ Nargödagen med gudstjänst i Nargö kapell och andakt på kyrkogården
- 27.07 ORMSÖ Gudstjänst och konsert i S:t Olofs kyrka
- 28.07 ORMSÖ Midnattsmässa i S:t Olofskyrkan
VORMSI Ansambel Vox Clamantis konsert
Püha Olavi kirikus
kl 22 VORMSI Öömissa Püha Olavi kirikus
- 29.07 kl 12 ORMSÖ Gudstjänst i S:t Olofs kyrka med efterföljande kaffe på hembygdsgården i Sviby
kl 15 ORMSÖ Fika på Hembygdsgården i Sviby

AUGUSTI

- 1.08 DORPAT ERM planerar att anordna guidning på svenska denna dag av utställningen Rannarootslased. Estlandssvenskar. Estonia Swedes
- 6–10.08 ORMSÖ Talharpas läger
- 9.08 HAPSAL kl 12 Gamla hamnens marknad, rökt fisk –vid Aibolands museum
- 9.08 kl 18-20 ORMSÖ Folkdanslag Ormsö 33
- 20.08 Estlands återsjälvständighetsdag
- 29.08 ORMSÖ Natt av forntida ljus

Det är inte så mycket att hålla reda på i år – tre viktiga saker står ändå tydligt ut.

1

Besök utställningen om estlandssvenskar på Eesti Rahva Muuseum i Tartu – öppen hela året. Ta med vänner och släkt!

25.05.2025–28.06.2026

2

Gå till Mardimarknaden för att uppleva estlandssvenskt arv och hitta julklappar. Gärna i gott sällskap.

6.–8.11.2025

3

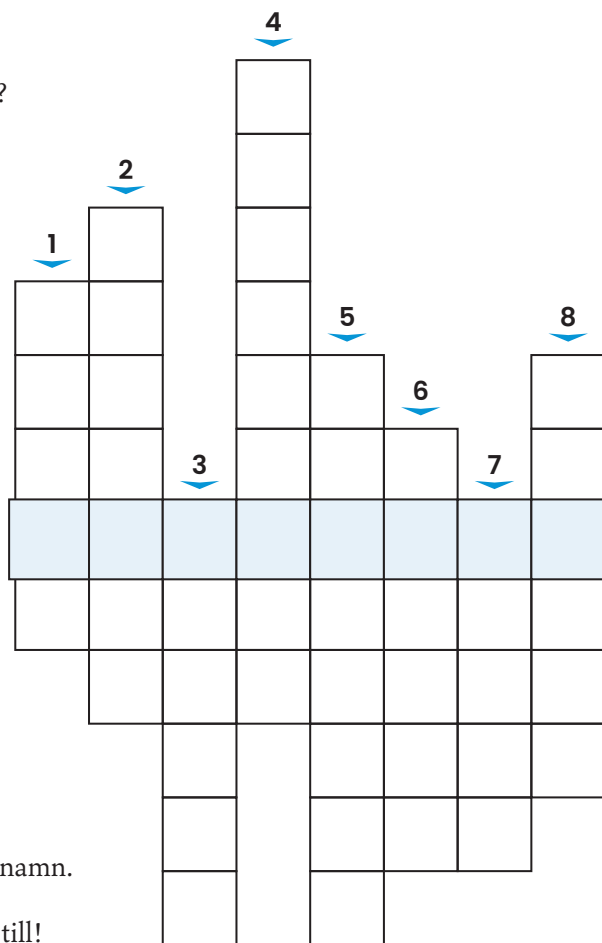
Kom ihåg att alla som har rösträtt till kulturförvaltningens nya kulturråd fyller i och postar sin röstsedel i tid. Fråga gärna familjen – och hjälp om någon inte gjort det än.

7.–9.11.2025

- Noarrootsi „kodukandilaulik“ (1865–1934).
- Maaailma tuntuim astro-optikust rannarootslane.
- Kus asus noorte rannarootslaste haridusasutus 1920–1943?
- Kuhu on maetud viikingite võimsaim jumal?
- Poogenkeelpill vormsirootslaste kõnepruugis.
- Rannarootslaste pealinn.
- Saar, mida Bremeni piiskop nimetab *Terra Feminarumiks*.
- Eestirootsluse arendaja ning Paslepa rahvaülikooli juhataja ja õpetaja (1929–1996).

Ristsõna vastused on murdekeelsed kohanimed või isikute perekonnanimed.

Ristsõna lahendussõnast saad teada **rannarootslaste kodukandi poeetilise omanimetuse**. Head lahendamist!

- Bygdeskald från Nuckö (1865–1934).
- Världens mest kända estlandssvenska astrooptiker.
- Var fanns den estlandssvenska ungdomens folkhögskola åren 1920–1943?
- Var är vikingarnas mäktigaste gud begravd?
- Stråkinstrument i Ormsösvenskarnas tal.
- Estlandssvenskarnas huvudstad.
- Ön som biskopen av Bremen kallade *Terra Feminarum*.
- Utvecklare av estlandssvenskheten, samt ledare och lärare vid folkhögskolan i Paslep (1929–1996).

Svaren i korsordet är dialektala ortnamn eller personers efternamn.

I lösningsordet får du veta **det poetiska namn som estlandssvenskarna själva använde för sin hembygd**. Lycka till!

10 küsimust

- Eestirootslaste ajalugu oli lühidalt järgmine
 - Tulid, protsessisid, läksid
 - Protsessisid, tulid, läksid
 - Tulid, läksid, protsessisid
- Eri alade eestirootslased kasutasid omavahel suhtlemiseks
 - Eesti keelt
 - Saksa keelt
 - Riigirootsi keelt
- „Rootsi usk“ tähendas eestirootslaste juures
 - Usku Rootsisse
 - Usku iseendasse
 - Eri usulahkude kirevust
- Eestirootslased käisid sügiseti Helsingis ja Stockholmis
 - Kruisil
 - Kartuleid ja õunu müümas
 - Tööd otsimas
- Eestirootslaste toidukultuuris ei kasutatud
 - juustu
 - seeni
 - suitsuliha
- SOV tähendab
 - Eestirootslaste kogukonda (Släktingar Och Vänner)
 - Eestirootslaste kultuuriühingut (Svenska Odlingens Vänner)
 - Merd ja pilliroogu (Sjö Och Vass)
- Eestirootslaste lipuvärvi(d) on
 - Sini-kollane
 - Sini-must-kollane
 - Rootsipunane
- Eestirootslased pidasid eestlasi
 - härrasrahvaks
 - alamrahvaks
 - saatuse- ja seisusekaaslasteks
- Eestirootslaste kõrgematest õppeasutustest jäi 1930. aastatel rajamata
 - gümnaasium
 - ülikool
 - rahvaülikool
1880. aastatel läks osa vormsilasi
 - paganausku
 - õigeusku
 - Rootsi usku

Kes tegi ettepaneku?

Kommentaar Kustbonis ilmunud artiklile

Kuidas oleks korrektne vastata ajakirja Kustbon märtsinumbri artiklis „Näitus Eesti Rahva Muuseumis 2025. Need, kes randusid ja juurdusid“ püstitatud küsimusele: „Kes tegi ettepaneku?“

Selleks, et vastata pealkirjas toodud küsimusele ja mitte lasta end eksitada mällu salvestatust, avan Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse juhatuse esimehe postkasti, mis kajastavad protsessi ja selle kulgu nii, nagu see tegelikult juhtus.

31. mai 2021 pöördun Helgi Põllo poole ettepanekuga, et ta kirjutaks rannarootslaste rahvarõivaraamatu jaoks artikli, mis kirjeldaks Hiiumaa rannarootslaste rahvariidepärimust, sest peale Kristina Rajandoga rääkimist otsin raamatu jaoks sisuloojaid ja uurin, kes saaks olla abiks koostatava raamatu kolleegiumis. Helgi Põllo vastab jaatavalt. Nüüd saab raamat, mis kannab täna pealkirja „Rannarootslaste rahvarõivad“ hoogu juurde.

2022. aasta teisel poolel tekib raamatu autorite töörühmas Helgi Põllole idee kasutada ära uurimistööd ja kirjapandud teadmisi ka näituse tarbeks ja ta saadab Eesti Rahva Muuseumist saadud vasuse mulle edasi. Nüüd (19. oktoober 2022) küsin raamatu sisuloojatelt, kas nad on nõus plaaniga luua näitus rannarootslaste rahvarõivastest ja seda Eesti Rahva Muuseumis. Kuna rannarootslaste rahvarõivaraamatu töörühm nõustub, siis lepin kokku kokkusaamise ERM-i töötajatega detsembris 2022, kus osaleme mina ja Anu Raagmaa Rannarootsi Muuseumist. Kohtumise memos on kirjas juba minu mõtted: „Kuna algusaegadel (mõeldud on 1990-ndaid ja 2000-ndate algust – J. Stahl) oli rohkem tähelepanu rannarootslaste traagilisele väljarändele suunatud, jäi mulje nagu kultuur oleks täiesti hävineanud. Nüüd soovime näidata, et hoolimata asjaolust, et rannarootslased ei toimetanud ajaloolistel asualadel nagu varemalt, oleme siiski endiselt olemas ja meie rikkalik kultuur väärivad tutvustamist. Eestirootslaste Kultuuriomavalitsusel on uus strateegia, mille võiks võtta kokku ühe lausega – rannarootsi kultuuripärand peab koju tagasi pöörduma selleks, et tänastel ajaloolistel rannarootsi asualadel elavad kogukonnad saaksid olla selle kultuuri kandjad koos rannarootslastest tuumikuga./.../ Lugu, mis kunagi sai alguse Läänemere teisel kaldal ja vastastikuselt kultuurivahetuse käigus rikastas Eesti kultuurilugu sajandite vältel, väärivad näitamist tervikpildina.“

Peale detsembrikuus toimunud kohtumist muutub kogu näituse fookus ja eesmärk ning uuesti väljavõte

edasisest meilivahetusest Eesti Rahva Muuseumiga: „Näituse kese on rannarootsi kultuuripärand kogu selle rikkuses. Käsitletakse kultuuri jätkumist tänapäeval – oleme *aibofolke*, Eesti oma saarerahvas, kelle rikka pärandi aitaks Eesti Rahva Muuseumis korraldatav esinduslik näitus unustusest välja raputada.“ Märkasite suunamuutust, eks?

Õige vastus küsimusele ajakirjas Kustbon, kes tegi ettepaneku, oleks olnud järgmine: üks rannarootslaste rahvarõivaraamatu autoritest,

Helgi Põllo Hiiumaa muuseumist, koos raamatu

kolleegiumi ühe liikme Reet Pii-

riga Eesti Rahva

M u s e u m i s t

teeb alguses et-

tapaneku rah-

varõivanäituse

koostamiseks.

Umbes aasta

hiljem sellest al-

gatusest ja peale

kohtumist Eestiroots-

laste Kultuuriomavalit-

suse juhatuse esimehe Jana

Stahli ja Rannarootsi Muuseumi

varahalduri Anu Raagmaaga saab näitus

endale uue ja suurema eesmärgi. Näituse

idee sellisel kujul nagu täna saab tõuke

Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse taot-

lusest 2023. aasta alguses, millele Eesti Rahva

Muuseum vastab positiivselt.

Oleme tänulikud muuseumile positiivse vas-

tuse eest ja kõikidele inimestele, kes selle näituse

sündi on panustanud ja veel panustavad, kuid selleks, et

rannarootsi rahvarõivaraamat ilmuks trükist selle aasta

mais ja näitus sellisel kujul saaks avatud, oli vaja Ees-

tirootslaste Kultuuriomavalitsust. Nüüd olen kõik ära

rääkinud ja kinnitan, et nende kahe projekti algatajana

ei ole moonutanud ega manipuleerinud faktidega.

JANA STAHL

Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse
juhatuse esimees

II ÜLDINFORMATSIOON²

1. Kavandatava näituse teema: Rannarootsi kultuuripärand
Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse
www.eestirootslane.ee
Kontaktandmed: tel + 372 53495368, ja
Autorid, kelle loomingut näitusel esitatakse

II ÜLDINFORMATSIOON²

1. Kavandatava näituse teema: Rannarootsi kultuuripärand
Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse
www.eestirootslane.ee
Kontaktandmed: tel + 372 53495368, ja
Autorid, kelle loomingut näitusel esitatakse

2. Üldinformatsioon
Rannarootsi kultuur on teinud
kogukonna algatusel on aga v
1988, kui loodi Eestirootslaste
Eestirootslaste Kultuurioma
pöörati enam tähelepanu r
Rannarootsi kultuur praeg
Rannarootslased ei toime
lik kultuur väärivad tu
Rannarootsi kultuuripä
kogukonnad sa
d rannaroot
trükis
K

Vem lade fram förslaget?

Kommentar till artikeln i Kustbon

Hur skulle det korrekta svaret vara på frågan. Vem lade fram förslaget i artikeln ”Utställning på Estlands Nationalmuseum 2025. De som landade och slog rot”, i marsnumret av tidningen Kustbon?

För att besvara frågan i rubriken och inte låta mig vilseledas av det som finns sparad i minnet öppnar jag styrelseordföranden för Estlandssvenskarnas kulturförvaltnings brevlåda som speglar processen och dess förlopp som den faktiskt skedde.

Den 31 maj 2021 kontaktade jag Helgi Pöllo med ett förslag om att hon skulle skriva en artikel till boken om Estlandssvenskarnas Folkdräkter som beskriver folkdräktstraditionen hos estlandssvenskarna på

Dagö, då jag efter att ha pratat med Kristina

Rajando, sökte författare till boken och

undersökte vem som kan hjälpa till

i bokens redaktion. Helgi Pöllo

svarar jakande. Nu tar boken

”Estlandssvenskarnas folk-

dräkter” fart.

Under andra halvåret

2022 kommer Helgi

Pöllo, medlem i bok-

ens författargrupp,

på idén att använda

forskningen och den

skriftliga kunskapen

i boken till en utställ-

ning på Estlands Na-

tionalmuseum (ERM)

och vidarebefordrar re-

sponsen hon fått från ERM

till mig. Nu (19 oktober

2022) frågar jag bokens förfat-

tare om de håller med om planen

att skapa en utställning om estlands-

svenska folkdräkter på ERM. Eftersom

arbetsgruppen för folkdräktsboken håller med, ar-

rangerar jag ett möte på ERM i december 2022, där

jag och Anu Raagmaa från Aibolands museum, kom

att delta. Minnesanteckningarna från mötet innehåller

redan mina tankar: ”Eftersom det i början (det vill säga

1990-talet och början av 2000-talet – J. Stahl) riktades

mer uppmärksamhet mot estlandssvenskarnas tragiska

flykt, var intrycket att kulturen var helt förstörd. Nu vill

vi visa att trots att vi estlandssvenskar inte bor i de his-

toriska områdena som tidigare, så finns vi kvar och vår

rika kultur är värd att presenteras. Estlandssvenskarnas kulturförvaltning har en ny strategi som skulle kunna sammanfattas i en mening – det estlandssvenska kulturarvet måste återvända hem så att de invånare som lever i dagens historiska svenska kustbygder kan vara bärare av denna kultur tillsammans med estlandssvenskarnas kärna./.../ Att berättelsen, som en gång började på andra sidan Östersjön och berikade Estlands kulturhistoria genom århundraden av ömsesidigt kulturutbyte, förtjänar att visas som en helhet.”

Efter mötet i december ändrades fokus och syftet med hela utställningen, och återigen ett utdrag ur ett efterföljande mejlutbyte med ERM: ”Utställningens fokus är estlandssvenskarnas kulturarv i hela dess rikedom. Kulturen fortsätter att diskuteras i dag – vi är Aibofolket, Estlands eget öfolk, vars rika arv skulle få hjälp av en representativ utställning, anordnad på ERM” ... Ni märkte förändringens riktning, eller hur?

Det korrekta svaret på frågan i tidningen Kustbon, vem föreslog detta, skulle vara följande: ”En av författarna till boken om estlandssvenskarnas folkdräkter, Helgi Pöllo från Dagö museum, föreslår tillsammans med en av bokens redaktions ledamöter, Reet Piir från ERM, till en början att anordna en utställning om estlandssvenska folkdräkter på Estlands Nationalmuseum.” Ungefär ett år senare, efter detta initiativ och efter ett möte med Jana Stahl, ordföranden för Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning, och Anu Raagmaa, intendent på Aibolands museum, får utställningen ett nytt och större syfte. Idén till utställningen i sin nuvarande form har sitt ursprung i en förfrågan från Estlandssvenskarnas kulturförvaltning i början av år 2023 vilket ERM reagerat positivt på.

Vi är tacksamma för Estlands Nationalmuseums positiva respons och till alla personer som har bidragit och fortfarande bidrar till tillkomsten av denna utställning, men Estlandssvenskarnas kulturförvaltning är startat utgivningen av boken om estlandssvenskarnas folkdräkter och att öppnandet av utställningen sker i den här formen. Nu har jag sagt allt och jag bekräftar att jag som initiativtagare till dessa två projekt inte har förvanskat fakta eller glömt det viktigaste.

JANA STAHL

Estlandssvenskarnas Kulturförvaltningens styrelseordförande

Stockholm
sponseerima (mitte rohkem kui 2000 tä
materjale.

ste Eesti kultuuriruumide kõrval seni riikliku
isalt oma kultuuri alal hoitud/uuritud ja tutvust
e Kultuuri Selts. Alates aastast 2007 jätkas sed
valitsus <https://eestirootslane.ee/>. Kultuuriselt
annarootslaste traagilisele väljarände ja jäi mu
useks täiesti hävinenud. Nüüd tahame näidata, e
ta ajaloolistel asuadel nagu varemalt, oleme er
rtvustamist. Eestirootslaste Kultuuriomavalitsus t
aaksid koos rannarootslastest tuumikuga seda k
otsi pärandit Ruhnust Naissaareni ning jätkame
te koostamist just sellest vaatevinklist, et lue
aldal ja vastastikuse kultuurivahetuse käi
h näitamist tervikpildina.

Uue kultuurinõukogu valimiste korraldamine

Igal kolmandal aastal valitakse Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse kõrgeim organ ehk kultuurinõukogu. Vähemusrahvuse kultuurinõukogu valimise eeskiri, (RT I 2003, 40, 275) § 2: kultuurinõukogu valitakse kolmeks aastaks.

Valimiste läbiviimist korraldab valimiste peakomitee, mille koosseisu kinnitavad kultuuriministerium ja valitsus. Kandidateerida soovivad isikud on registreeritud vähemusrahvuse nimekirja enne siseministeriumi poolt läbiviidavat kontrolli valimiste aasta esimeses kvartalis. Rahvusnimekirja peetakse Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse juures ja Vähemusrahvuste rahvusnimekirjade pidamise ja kasutamise korra alusel (RT I 1996, 72, 1272). Valijate nimekiri koostatakse samuti kultuuriministeriumi poolt kinnitatud ja siseministeriumi poolt kontrollitud rahvusnimekirja kantud isikuandmete põhjal. Valijate vanusepiiri, läbiviimise juhendid, kultuurinõukogu liikmete arvu, valimiste eelarve ja kõik otsused, mis puudutavad valimiste läbiviimist langetab valimiste peakomitee.

Valimiste peakomitee koosseisu on juhatus kinnitamiseks saatnud välja ministeriumile järgmises koosseisus:

1. Valimiste peakomitee esimees – Ellen Kavald
2. Valimiste peakomitee 1. liige – Riina Sildvee
3. Valimiste peakomitee 2. liige – Urmas Ojamäe
4. Valimiste peakomitee 3. liige – kultuuriministeriumi esindaja Artjom Tepljuk
5. Valimiste peakomitee 4. liige – Johan Patrik Göransson
6. Valimiste peakomitee 5. liige – Gunborg Margareta Magnér Hammermann

Valimiste peakomitee asub tööle kohe, kui kultuuriministerium ja valitsus on kinnitanud peakomitee koosseisu, kultuuriminister on allkirjastanud valimiste eelarve ja kinnitatud on rahvusnimekiri. Kõikidest otsustest anna teada veebilehel www.eestirootslane.ee uudiste juures, Facebooki grupis Rannarootsi kultuuriruum ja veebiajakirjas Eestirootslane.

Juba täna võid kaaluda enda kandiaaturoo uude kultuurinõukokku. Kultuurinõukogusse saab kandidateerida rannarootsi kultuuripärandit põhikirjaliselt kaitsva ühingu poolt esitatuna või üksikkandidaadina. Tutvu Vähemusrahvuse kultuurinõukogu valimiste eeskirjaga ja kindlasti põhjalikult eeskirja 4. peatükiga. Kõik kolm viimast valimist on läbi viidud ühe valimisnimekirja ja lihthääleenamuse alusel ning posti teel. Eeldatavasti valimiste peakomitee selles osas muudatusi ei tee, kuid täpsemalt anna jooksvalt teada eelpool toodud infokanalites ja koostööpartnerite infokirjades ja -ka-

nalites. Küsimuste korral enne valimisi saad kirjutada e-posti aadressil info@eestirootslane.ee või helistada +372 5349 5368. Valimisedelite väljastamisel oktoobris on valijate infolehel juba peakomitee kontaktid, kuhu saab küsimuste korral pöörduda.

Valimiste ametlikud kuupäevad on 7.–9. november 2025.

Organisering av valet till det nya kulturrådet

Vart tredje år väljs det högsta organet inom Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning – kulturrådet. Enligt § 2 i Valförordningen för kulturråd för nationella minoriteter (RT I 2003, 40, 275) väljs kulturrådet för en treårsperiod.

Valets genomförande organiseras av valkommittén, vars sammansättning godkänns av Kulturministeriet och Republiken Estlands regering. Personer som önskar kandidera måste vara registrerade i minoritetslängden innan kontrollen som genomförs av Inrikesministeriet under första kvartalet av valåret. Minoritetslängden förs av Estlandssvenskarnas Kulturförvaltning i enlighet med Föreskrifterna för upprätthållande och användning av minoritetslängder för nationella minoriteter (RT I 1996, 72, 1272).

Väljarlistan upprättas också på basis av personuppgifter i minoritetslängden som är godkänd av Kulturministeriet och kontrollerad av Inrikesministeriet. Valkommittén fattar alla beslut som rör valets genomförande, inklusive åldersgräns för väljare, riktlinjer för genomförandet, antalet ledamöter i kulturrådet, valbudget och övriga organisatoriska frågor.

Följande sammansättning av valkommittén har av styrelsen sänts till ministeriet för godkännande:

1. Valkommitténs ordförande – Ellen Kavald
2. Valkommitténs medlem nr 1 – Riina Sildvee
3. Valkommitténs medlem nr 2 – Urmas Ojamäe
4. Valkommitténs medlem nr 3 – Kulturministeriets representant Artjom Tepljuk
5. Valkommitténs medlem nr 4 – Johan Patrik Göransson
6. Valkommitténs medlem nr 5 – Gunborg Margareta Magnér Hammermann

Valkommittén inleder sitt arbete så snart Estlands regering och Kulturministeriet har godkänt kommitténs sammansättning, kulturministern har undertecknat valbudgeten och minoritetslängden är fastställd. Alla

beslut offentliggörs på webbplatsen www.eestirootslane.ee under nyhetssektionen, i Facebook-gruppen Rannarootsi kultuuriruum samt i den digitala tidskriften Estlandssvensk.

Redan nu kan du överväga att kandidera till det nya kulturrådet. Man kan kandidera som representant för en förening vars stadgar uttryckligen värnar om det estlandssvenska kulturarvet, eller som

enskild kandidat. Vi rekommenderar att du bekantar dig med Valförordningen för kulturråd för nationella minoriteter, särskilt kapitel 4.

De tre senaste valen har genomförts med en gemensam kandidatlista, enkel majoritet och per post. Det är troligt att valkommittén behåller detta förfarande, men detaljerad information kommer att publiceras löpande via ovan nämnda informationskanaler samt

våra samarbetspartners nyhetsbrev och meddelanden.

Vid frågor inför valet kan du skriva till info@eestirootslane.ee eller ringa +372 5349 5368. När röstsedlarna distribueras i oktober kommer väljarnas informationsblad att innehålla valkommittés kontakter.

Valets officiella datum är den 7–9 november 2025.

FOTOVÖISTLUS / FOTOTÄVLING

Aibolandi rikkus

AIBOLANDS RIKEDOM

Kutsume üles pildistama enda kodu-, suvitus- või lemmikkohas objekte või nähtusi, mis seostuvad sinu jaoks ajalooliste asualade rannarootslaste kultuuripärandiga.

Vi uppmanar att fotografera föremål eller företeelser i sitt hem, sommarställe eller favoritplats som för dem förknippas med kulturarvet från estlandssvenskarnas historiska bosättningsområden.

Fotovöistlusel ei hinda me ainult fotol näha olevat. Lisa kindlasti foto juurde lühike tutvustus: mis oli see, mis ajendas pildistama just seda objekti, nähtust, persooni vmt ning lisa ka enda fotole pildiallkiri. Osad fotovöistlusel osalevad tööd avalikustame veebiajakirja Eestirootslane järgmistes numbrites ning Aibolandi aasta lõppedes, 2026. aasta maikuu teatame soliidse žürii väljavalitud 12 parimast tööst (iga vanuserühma kolm parimat), mida autasustatakse toredate auhindadega. Esitada võid 1–5 fotot.

Fotovöistlusel on järgmised vanuseklassid, mida arvestatakse võistluse tulemuste hindamisel:

1. Lapsed kuni 6-aastased;
2. Koolilapsed kuni 18-aastased;
3. Täiskasvanud vanuses 20–50;
4. Vanuses 50+.

Palun lisa töö saatmisel enda ees- ja perekonnanimele juurde ka vanus ja kontakttelefon, et saaksime sinuga ühendust võtta. Töö avalikustamisel lisame juurde autori nime ja autori enda loodud pildiallkirja, kuid ei avalikusta muid isikuandmeid.

Tehnilised nõuded:

- JPG (maksimaalse kvaliteediga) või TIFF formaat;
- Pikem külg minimaalselt 2500 px;
- Minimaalselt töödeldud, ilma lisatud elementideta.

Indu pildistamiseks ja jääme põnevusega ootama teie saadetisi e-postile kõige hiljemalt 1.04.2026.

I fototävlingen bedömer vi inte enbart vad som syns på bilden. Bifoga gärna en kort presentation till varje foto: vad var det som fick dig att fotografera just detta föremål, fenomen, person eller liknande? Ge också din bild en bildtext. Några tävlingsbidrag som skickas in kommer att publiceras i kommande nummer av nättidskriften Eestirootslane. I slutet av Aibolandsåret, i maj 2026, tillkännager vi de 12 bästa bidragen som valts ut av en gedigen jury (tre vinnare i varje åldersgrupp). Dessa belönas med fina priser. Du kan skicka in 1–5 bilder.

Följande åldersklasser gäller för tävlingen:

1. Barn upp till 6 år;
2. Skolbarn upp till 18 år;
3. Vuxna mellan 20 och 50 år;
4. Personer över 50 år.

När du skickar in ditt bidrag, kom ihåg att ange för- och efternamn, ålder och telefonnummer, så att vi kan kontakta dig vid behov. Vid publicering av bilderna anger vi fotografens namn och bildtext, men inga andra personuppgifter.

Tekniska krav:

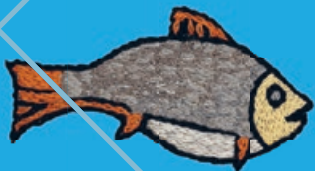
- JPG (med högsta kvalitet) eller TIFF-format;
- Minst 2500 pixlar på den längre sidan;
- Minimalt redigerad, utan tillagda element.

Vi önskar dig inspiration och ser med spänning fram emot dina bidrag! Skicka dina bilder till e-post senast 1.04.2026.

info@eestirootslane.ee

ESTLANDS- SVENSKAR RANNA- ROOTSLASED

 EESTI RAHVA
MUUSEUM
Estonian National Museum

25.05.2025–28.06.2026

De som steg i land och slog rot
Randunud ja juurdunud

Rannarootsi Muuseum
Aibolands Museum

